Lawrence Lessig

HOGYAN SZABÁLYOZZUK A SZÓLÁST AZ INTERNETEN?*

1995-ben Kalifornia államban olyan törvényt fogadtak el, amely bűncselekménnyé nyilvánította a pornográf kiadványok automatából történő árusítását. Pontosabban a törvény „ártalmas anyagok" (értsd: a kiskorúak számára ártalmas anyagok) automaták segítségével történő árusítását minősítette bűncselekménnyé, kivéve, ha az automatát felnőtt-azonosítószámot használó rendszerrel szerelték fel[1]. Hogy az „ártalmas anyag" pontosan micsoda, azt csak találgatni lehet[2]. Hogy mi az automatába szerelt felnőtt-azonosítószámot használó rendszer, azt sem tudja senki pontosan[3].

A törvény célja nyilvánvaló volt: távol tartani a pornót a gyerekektől[4]. Egy emberi felügyelet nélkül működő automata nem képes megállapítani, hogy ügyfele 8 vagy 80 éves. Tehát egy ilyen automata a pornográf anyagok árusítása során nem tehet megkülönböztetést a vásárlók között. Kalifornia törvényhozása úgy vélte, hogy pornó nem árusítható olyan technológiák segítségével, amelyek nem képesek megállapítani, hogy felnőttel vagy fiatalkorúval van-e dolguk. Az automaták pedig éppen e technológia képviselői.

A szólásszabadságért harcoló aktivisták megtámadták a törvényt az első és a tizennegyedik alkotmánykiegészítés alapján[5]. A törvény hatóköre – állították – túlságosan széles. A felnőtt azonosítási számot használó rendszerek magas költségei miatt a törvény tiltja a pornográf anyagok automatákon keresztül történő forgalmazását, s gyakorlatilag azt írja elő, hogy ilyen anyagokat csak emberek árulhatnak. Ezzel a törvény kétféle korlátot is teremtett.

Az első a társadalmi normákból adódó korlát. E normák szerint illik helyteleníteni a pornográf anyagok fogyasztását, s illik kigúnyolni a pornó fogyasztóit. A fogyasztók némelyike saját bőrén érzi e normák hatását. Néhányan – nevezhetjük őket félénkeknek vagy jólneveltek is, válasszanak Önök – ezért inkább névtelenül, arcukat fel nem fedve vásárolnának ilyesmit. Inkább egy géptől, mint embertől. A kaliforniai törvény a gyakorlatban megnehezíti ezeknek az embereknek, hogy a szólásszabadsághoz való jogukkal éljenek. A törvény „csorbítja" azt a jogukat is, hogy alkotmányosan védett beszédhez jussanak, mert a pornográf anyagokat olyan csatornákon keresztül teszi elérhetővé, amelyek használata során hatnak a társadalmi normák. Lehet, hogy a korlát eredete valójában az egyénben rejlő gátlás, ám a törvény teszi a korlátot valóságossá, amikor előírja, hogy pornográf anyagokat csak emberek árulhatnak.

A másik az anyagi helyzetből adódó korlát. A pornográf anyagok (legalábbis a valós térben) pénzbe kerülnek. A gépeken keresztül terjesztett anyagok kevesebb pénzbe. Talán nem sokkal kevesebbe, de a szegények számára a csekély különbségeknek nagy a jelentőségük. Azzal, hogy Kalifornia a terjesztés e formáját betiltotta, a gyakorlatban a pornográfia egy sajátos válfaját, a szegények pornográfiáját is betiltotta. Tehát a törvény a gyakorlatban ezeknek az embereknek az alkotmányosan védett beszédhez való hozzáférését is „csorbítja".

E korlátozó hatások ellenére két szövetségi bíróság is alkotmányosnak tartotta a törvényt[6]. A gyerekek védelméhez fűződő érdek erősebbnek bizonyult, mint a felnőttek azon érdeke, hogy az ilyesfajta beszédhez hozzáférhessenek. Az automatákat így betiltották. A felperesek fellebbeztek a Legfelsőbb Bírósághoz. 1997. március 17-én azonban a bíróság elutasította az ügy felülvizsgálatát[7].

Különös irónia van abban, hogy a bíróság épp azon a héten tagadta meg az ügy felülvizsgálatát. A március 17-i hét fontos hét volt azon technológiák szempontjából, amelyek segítségével a „beszéd" anonim módon továbbítható. Annak a hétnek a szerdáján hallgatta meg a bíróság a felek érvelését az illő kommunikációról szóló törvény[8] (CDA) tárgyában, mely törvény a Kongresszus elhibázott és buta próbálkozása volt arra, hogy korlátozza a pornográf anyagok anonim módon történő terjesztését. A két törvény között természetesen nagyok a különbségek[9]. Ám vannak hasonlóságok is: mindkét törvény tárgya olyan technológia, amely a gyermekek számára is elérhetővé teszi a pornográf anyagokat; és amely (jelen állapotában) nem ismeri fel egykönnyen a gyermekeket. Mindkét technológia esetében nagy az ösztönzés, hogy azokat módosítsák, s alkalmassá tegyék az életkor alapján történő megkülönböztetésre. Ám amíg a bíróság a *Crawford*-ügyben született döntést helyben-

* *Az eredeti, angol nyelvű változat* What Things Regulate Speech: CDA 2.0 vs. Filtering *címmel a Jurimetrics Journal 1998. nyári számában jelent meg.*

hagyta, a *Reno v. ACLU*[10]-ügyben megsemmisítette az illő kommunikációról szóló törvényt.

Nem azért állítom egymás mellé ezt a két esetet, mert azt gondolom, hogy a tárgyuk megegyezik. Sok a különbség a két ügy között, és a felülvizsgálat megtagadásából sem lehet túl sok következtetést levonni. Ám az ellentét mégis sok mindent elmond arról, hogy milyen korlátozásokat enged meg a szólásszabadság joga olyan esetben, ha a bíróságok csak e korlátozásokkal vélik elérhetőnek a gyermekvédelem célját. A Reno-ügy felől tekintve a Crawford-ügy szélsőségnek tűnhet. Ám az én véleményem az, hogy a Crawford-ügy közelebb van a fősodorhoz, mint ahogyan azt a Reno-ügy alapján esetleg feltételeznénk. Ezen a jogterületen, amióta világ a világ, az a szabály, hogy ha gyerekekről van szó, a kérdés nem igazán az, hogy a szabályozás túlságosan korlátozza-e a szólásszabadságot, hanem az, hogy a szabályozás nagyobb mértékben korlátoz-e, mint az szükséges volna. Másképpen fogalmazva, ha gyermekekről van szó, az egyetlen lényeges kérdés, vajon van-e kevésbé korlátozó módja ugyanazon – cenzúrát jelentő – cél elérésének. Ha nincs, a törvényt helybenhagyják.[11]

VANNAK OLYAN TECHNOLÓGIÁK, AMELYEK SEGÍTSÉGÉVEL TÁVOL LEHET TARTANI A GYERMEKEKET A PORNÓTÓL

A Reno-ügyben elért eredmény is annak köszönhető, hogy sikerült meggyőzni a bíróságot: léteznek kevésbé korlátozó eszközök, vannak olyan technológiák, amelyek segítségével távol lehet tartani a gyermekeket a pornótól,[12] és hogy ezen technológiák alkalmazása a szólást kevésbé korlátozná. A siker abban állt, hogy meggyőzték a bíróságot: – egyébként megkérdőjelezhető aktivizmussal – kényszerítse a Kongresszust arra, hogy várja meg, milyen alternatívák alakulhatnak ki. Majd a piac, a kód, a szülő, vagy bármi más gondoskodik arról, hogy a pornográfia ne jusson a gyerekek közelébe. A bíróság szerint túl korai volt az állam csendőrét segítségül hívni.

A bíróság eddigi gyakorlata nem jelezte, hogy a testület az aktivizmus irányába hajlik majd. Az eddigi gyakorlatból nem következett, hogy egy új technológiának megadja majd a bizonytalan helyzettel együttjáró előnyöket. A hasonló esetek történetét tekintve azt mondhatjuk, hogy a bíróság általában már korán lehetővé tette a széleskörű szabályozást, s csak később szűkítette a szabályozási jogköröket[13]. Az Internet esetében a bíróság változtatott korábbi gyakorlatán. Ez tanúsítja a hálózat erejét, s egyben az EFF (Electronic Frontier Foundation), a CDT (Center for Democracy and Technology), az EPIC (Electronic Privacy Information Center), az ACLU (American Civil Liberties Union) és a hozzájuk hasonló csoportok tiszteletreméltó tevékenységének az elismerését is jelenti. E tevékenységnek köszönhető, hogy e két éves időszak alatt kultúránk olymértékben átitatódott a Net iránti tisztelettel, hogy mindez még a bíróságnak az új technológiáktól való hagyományos idegenkedését is eloszlatta. Amikor majdan megírják az első kiegészítés történetét e század utolsó harmadában, ezek a csoportok lesznek a történet igazi hősei.[14]

A kezdeti siker után azonban felelősségteljes viselkedésre van szükség. A „mozgalomnak" immár hatalma van, és ezt a hatalmat bölcsen kell gyakorolnia. Végig kell gondolnia, milyen eredményeket hozott a harc. Végig kell gondolnia a szabályozás azon stratégiájának a következményeit, amelyeket láthatóan támogat. A szabályozással kapcsolatos háború első csatái döntő jelentőségűek: olyan irányba terelik az eseményeket, amelyen később már nem lesz könnyű változtatni.

Úgy érzem, hogy az ACLU v. Reno-ügyben elért első nagy győzelem olyan irányt jelölt ki, amely később rossznak bizonyulhat. A gyerekek és a pornó „problémája" olyan „megoldással" kecsegtet, amely a szólásszabadság szempontjából sokkal súlyosabb következményekkel járhat. A szólásszabadságért küzdő aktivisták által népszerűsített „kevésbé korlátozó eszközök" álláspontom szerint sokkal jobban korlátozzák a szólásszabadsághoz fűződő érdeket, mint egy megfelelően megalkotott törvény korlátozná azt[15]. És ha nem váltunk gyorsan irányt, egyszer csak azt vesszük észre, hogy a Kongresszus felkarolja ezeket a – szabad szólást – kevésbé védő eszközöket, rosszabb esetben pedig az elnök kényszeríti sikerrel az ipart arra, hogy fogadja el ezeket az eljárásokat[16].

Ezzel az értekezéssel az a célom, hogy rámutassak az illő kommunikációról szóló törvény ezen alternatíváiban rejlő veszélyekre. Azért írtam, hogy megvilágítsam az alkotmányossági aggályokat. Végkövetkeztetésem szerint a hálózati „illetlenség" szabályozásával kapcsolatban a Kongresszus egyetlen, az alkotmánnyal összeegyeztethető stratégiát követhet, s ez nagyon hasonlít a jelenlegi törvényre. Az egyéni szűrés mint az illetlenség „problémájára" adott válasz ellen szeretnék – alkotmányossági szempontok alapján – szót emelni.

Értekezésemet azonban néhány lépéssel előbb kezdem. A következő szakaszban azzal foglalkozom, miképp is szemléljük általában az „árusítást szolgáló technológiákat", majd azzal, hogy az e technológiákkal kapcsolatos kérdések hogyan köthetők a szólásszabadság problémaköréhez. E háttér ismertetése után felvázolom azt a stratégiát, amely az illetlenség problémájára adott, általam „CDA-szerűnek" nevezett megoldások mögött rejlik, majd ezután az illő kommunikációról szóló törvény helyett ajánlott stra-

tégiákat ismertetem. Tézisem az lesz, hogy az illő kommunikációról szóló törvény ezen alternatívái jóval nagyobb mértékben fenyegetik a szólásszabadságot, mint egy megfelelően kimunkált törvény fenyegetné, és a szólásszabadság jelenlegi joga szerint alkotmányellenes volna, ha a Kongresszus ezen alternatívák támogatására használná jogköreit.

A jelenlegi közhangulatban persze veszélyes erre az álláspontra helyezkedni. Veszélyes, mert a cyberforradalom által keltett indulatok igen erősek. A harc, amely annak meghatározása körül folyik, hogy mivé válik a cybertér, a francia forradalomhoz hasonlítható. A vita hangneme sokkoló, az indulatok félelmeket keltenek. Ebben a helyzetben az ember jól teszi, ha nem lép ki a sorból.

Aki az illetlenség „problémájának" illő kommunikációról szóló törvényhez hasonló megoldását támogatja, igen nagyot lép előre a sorból. Ezért hadd tegyek pár előzetes megjegyzést (bár nem hiszem, hogy Robespierre-nek mindez számítani fog). Nem azért pártolom az ilyen megoldást, mert azt gondolom, hogy valamiféle valóságos probléma állna fenn. Álláspontom szerint a legjobb megoldás az volna, ha mindent egyszerűen úgy hagynának, ahogy jelenleg van.[17] Ám ha feltételezzük, hogy a Kongresszus nem hagyja a dolgokat úgy, ahogy azok jelenleg vannak (illetve ha feltételezzük, hogy inkább egy „magán jellegű megoldás" mellett kardoskodik, mintsem érintetlenül hagyná a jelenlegi állapotokat), akkor végig kell gondolnunk a különböző megoldásokkal járó hatásokat. Össze kell vetnünk az egyes megoldásoknak a szólásszabadságra kiható következményeit. Bármennyire is a passzív megközelítést részesítenénk előnyben, fel kell mérnünk cselekedetünk szólásszabadságra való kihatását, és a legkevesebb korlátozással járó megoldást kell választanunk.

AUTOMATÁK, VIDEO ÉS MÁS TECHNOLÓGIÁK

Gépek, amelyek árusítanak[18]. Ezen a ponton álljunk meg egy pillanatra. Ha van egyetlen olyan, a modern társadalomra jellemző tény, amely a legbizarrabbnak tűnne a két évszázaddal ezelőtt élt ember számára, ez lenne az. Léteznek olyan szerkezetek, amelyek automatikus módon segítik és bonyolítják az üzleti folyamatokat. Coca-Cola-automaták, fizetős tv-készülékek, távolsági hívásokat bonyolító telefonkészülékek, óvszer-automaták, televíziókészülékek, benzinkutak – az eladók már rég hazamentek, de ezek a gépek csak árulnak tovább.

A gépek igen különböző módokon árusítanak. Az árusítás technikája nem ugyanaz. Szempontjaink szerint két csoportba sorolhatjuk az árusítást végző gépeket: így egy olyan mátrixhoz jutunk, amelynek segítségével az árusítás négy módját különböztethetjük meg. Az egyik tengelyen a push [az árus oldalán aktivitással járó] és a pull [a fogyasztó oldalán is aktivitást kívánó] árusítás között különböztetünk, a másikon a megkülönböztető és a nem megkülönböztető árusítás között.

A push-árusítás a tv-készülék előtt papucsban üldögélő és chips-et ropogtató polgár számára történő árusítás. A stratégia szerint a vásárlási lehetőségek sorával kell előállni, és reménykedni abban, hogy valamelyik beválik. A televíziós reklám a legjobb példa. Miközben az emberek tévét néznek, felvonulnak előttük a termékek, s a hirdető reménye az, hogy ez a parádé valamikor a jövőben befolyásolja majd a fogyasztást. A fogyasztóról e stratégia azt a képet sugallja, hogy nem tudja, mi a jó neki; a megfelelő ösztökélés nélkül nem venne semmit, esetleg valami mást venne.

A push-árusítás sikere tehát arra épül, hogy az egyénekhez eljussanak az üzenetek. Az üzeneteknek célközönséghez való eljuttatása pénzbe kerül, így a push-árusítás költségekkel jár. A költség beépül a push módon árusított termék árába. A buszok oldalán elhelyezett reklámok esetében ez a költség viszonylag csekély. Más esetekben a költség egészen jelentős lehet, ilyen például a reklámcélból küldött e-mail (junk email), vagy a vacsoraidőre időzített automatikus telefonhívások esete.

A pull-árusítás a push-árusítás ellentéte. A fogyasztó itt nem befogadó, hanem cselekvő. A fogyasztóról ebben az esetben azt feltételezzük, hogy tudja, mit akar. Az árus csak elérhetővé teszi a terméket, a fogyasztó pedig majd megveszi, ha szüksége van rá. Egyszerű példa a Coca-Cola automata. A gép szolgálatra készen áll a helyén, s ha valaki szomjas, odamegy, és megveszi, amit a gép kínál[19]. Ebben az esetben a technológia nem tesz mást, csak elérhetővé teszi a terméket, amelyet aztán a fogyasztónak kell elvennie.

Az árusítás megkülönböztető módja esetében az árusítás valamely feltételhez kötött: a tranzakció csak a feltétel teljesülése esetében megy végbe. Ha bedobunk egy egydollárost, hozzájuthatunk egy doboz Pepsihez. Ha nem dobunk be egy egydollárost, akkor nem kapunk semmit. Ebben az értelemben a gép technológiája megkülönböztető, ám a „megkülönböztetés" szót itt nem pejoratív értelemben használjuk. Ha csak azoknak adok el könyvet, akik fizetnek érte, akkor a szó általam használt értelmében megkülönböztetést teszek. Ebben az általános értelemben a megkülönböztetés nyilvánvalóan nem kifogásolható. (Valahol azt hallottam, hogy a megkülönböztetésnek

ez a módja működteti a világot.) Ugyanakkor ez mégiscsak megkülönböztetés, és itt az ezt lehetővé tevő technológiára szeretnék összpontosítani. Ebben az esetben is a gép az, amely lehetővé teszi a megkülönböztetést.

Végül a nem megkülönböztető árusítás következik. Az árusítás ebben az esetben nem kötött feltételhez – a tranzakció meghatározott feltétel teljesülésétől függetlenül végbemegy. A feltétel lehet ellenérték megfizetése: a nyitott dobozban hagyott újság, a bevásárlóközpontban elhelyezett szórólapok, a Netscape cégnek a <http://www.netscape.com>-on elhelyezett technológiái, vagy ezek Microsoft által fejlesztett megfelelői a <http://www.microsoft.com>-on mind példák az e feltétel mellett végzett, megkülönböztetést nem tevő árusításra, példák arra, hogy valamit ingyenesen „árulnak". A feltétel más esetekben a személyazonosság megállapíthatósága, s feltételre nézve az ATM megkülönböztető, ám nem tesz megkülönböztetést a Pepsi-Cola automata. A kérdés mindkét esetben az, hogy a tranzakció engedélyezése előtt az adott feltételhez kötötték-e azt, ha nem, akkor az árusítás az adott feltétel tekintetében megkülönböztetés nélkül történik.

E négy technológia mátrixba rendezhető, s mindegyik mezőbe elhelyezhetők a már besoroltho hasonló technológiák.

	PUSH	PULL
nem megkülönböztető	[1]	[2]
megkülönböztető	[4]	[3]

A televíziókészülékek az első mezőhöz tartozó technológiát képviselik, push-technológiák, és nem különböztetnek az azt elérők között[20]. Az ingyenes újságokat kínáló újságosdobozok a második mezőbe kerülnek: pull-technológiák, amelyek szintén nem különböztetnek az általuk biztosított elérés kapcsán: bárki (a gazdag csakúgy, mint a szegény, az öreg csakúgy, mint a fiatal) kinyithatja a dobozt, és elveheti az újságot. A harmadik mezőben található például a Coca-Cola automata. Csak azok juthatnak kólához, akiknek van 75 centjük, ám rajtuk áll, hogy kiválasszák azt, amit szeretnének. A kábeltelevízió technológiája a negyedik mezőbe tartozik. Csak azok jutnak hozzáféréshez, akik fizetnek ezért, de azt nem ők – legalábbis nem egyénenként – határozzák meg, hogy pontosan mihez is nyernek hozzáférést.

Elvben tehát az a döntés, hogy árusítani fogunk, mindig magában foglal egy döntést arra nézve is, hogy milyen technológiával fogunk árusítani. A döntést elemzés előzi meg: az eladásra kínált áru vagy gondolat, az egyes technológiákkal járó költségek és a hasznok ismeretében az eladó azt a technológiát választja, amellyel a lehető legnagyobb nyereség érhető el. A választás eredménye természetesen más és más lehet, ahogy változnak a költség- és haszon-tényezők: egyes, korábban optimális technológiák a költségek változásával elvesztik pozíciójukat, míg mások versenyképesebbé válnak. Ám a technológiai lehetőségek adott körét tekintve egyes technológiák minden esetben jobbak, mint mások, és aki nyereségre törekszik, az a neki legtöbb hasznot hajtó technológiát választja majd.

A döntés általában csak a magánérdekekre van hatással, ezért általában elég, ha a döntési lehetőséget meghagyjuk a magánszféra szereplőinek. Ám a közérdekek néha nem engedik érvényesíteni a magánszféra e döntéseit. Néha a magán- és a közérdek ütközik. Ez utóbbi esetben kormányzati érdek is megjelenik, amelynek keretében a kormányzat foglalkozni kezd a piac által kiválasztott technológiával. Kormányzati érdek fűződik ahhoz, hogy a magánszféra által választott technológiát úgy szabályozzák, hogy bizonyos legyen: a közérdekek nem sérülnek.

Az alábbi példák szemléltetik mindezt:

- Lehet, hogy a legolcsóbb módja annak, hogy óvszert áruljunk, ha ezt gyógyszertárak közvetítésével tesszük, ám az óvszereladásnak korlátokat szabhat az, hogy a vásárlók zavarban vannak. Ezért lehetséges, hogy több óvszer fogy, ha nyilvános illemhelyeken elhelyezett automaták segítségével árusítunk. Ám ha az e készülékekkel járó költség túl nagy, akkor ez meghaladhatja a többletbevételt. Ezért ha az óvszer használatához közérdek fűződik, akkor hasznos lehet, ha a közösség támogatja az automaták segítségével történő árusítást, vagy másik megoldásként csökkenti a mások jelenlétében történő óvszervásárlás „társadalmi jelentéséből" adódó költséget.
- Lehet, hogy a cigarettaárusítás legolcsóbb módja az automatákból történő árusítás. Ám az automata nem képes megkülönböztetést tenni a vásárlók között azok életkora szerint, ezért a közösség által felállított olyan szabályok, amelyek tiltják a cigarettaárusítást kiskorúak számára, egyben az automaták használatát is tiltják.
- Ugyanez még inkább érvényes, ha whiskey-t árulunk. A whiskey-eladás úgy lenne maximalizálható, ha a nap huszonnégy óráján át működő, nyilvános helyen álló automaták segítségével végeznék az árusítást. Ám más közérdekeket sértene az, ha ellenőrzés nélkül lehetne whiskey-hez jutni. Ezekből az érdekekből akár az is következhet, hogy a whiskey automatából történő árusítását betiltják.
- Ugyanez igaz abban az esetben, ha egy autóút megtételének a lehetőségét szeretnénk eladni: a vásárló kinyithatja a kocsi ajtaját, beszállhat, és elindul-

hat vele. Mostanáig a releváns megkülönböztetés ebben az esetben a tulajdonjoghoz vagy a használat más jogcíméhez kötődött, s kulcs használatával történt. Aki birtokolja a kulcsot, amely a kocsi zárjába illik, annak feltételezhetően megvan a jogcíme ahhoz, hogy vezesse ezt a kocsit. Ám a kormányzatnak esetleg érdeke fűződhet ahhoz, hogy bevezesse a gyújtás által végzett megkülönböztetést, amelynek lényege az volna, hogy az autó csak alkoholteszt végzése után engedné begyújtani a motort.

Ha a közösség és a magánszféra érdekei versengenek, a kormányzatnak a közérdek védelmében történő beavatkozáshoz fűződik érdeke. A beavatkozás történhet egyes árusítási technológiákat tiltó jogszabály útján („cigarettát automatából árulni tilos"), vagy olyan támogatások útján, amelyek egyik árusítási mód használatát ösztönzik valamely másik mód használatával szemben (óvszer-automaták az állami egyetemeken, közcélú reklámkampányok, amelyek célja, hogy megváltoztassa a valamely módhoz kapcsolódó „társadalmi jelentésből" adódó költségeket egy másik módhoz járuló költségekhez képest). A kormányzat célja mindkét esetben az, hogy úgy változtassa meg a magánszféra szereplőire ható ösztönzési rendszert, hogy a magánszféra szereplőinek az ösztönzőkre tekintettel született döntései összhangban legyenek a köz érdekeivel.

Természetesen a beavatkozás kapcsán a kormányzatnak, hasonlóan a többi szereplőhöz, korlátokkal kell szembenéznie. Ilyenek először is a költségekből adódó korlátok: lehet, hogy a beavatkozás költsége nagyobb, mint a haszna. Másodszor korlátot jelent, legalábbis elviekben, a jog: állami kormányzat esetében a szövetségi jog, a szövetségi kormányzat esetében pedig az alkotmányjog jelenti a korlátozó tényezőt.

Ezúttal e jogi korlátokra szeretnék összpontosítani, és különösen – mint olyan tudós, aki halad a korral – azokra az alkotmányos korlátokra, amelyek az államnak az árusító technológiákkal kapcsolatos tevékenységét keretek közé szorítják, s behatárolják az e tevékenységek alapjául szolgáló jogköröket. Egyes esetekben az alkotmány határolja be a kormányzat azon lehetőségeit, amelyekkel élve az befolyásolhatja a magánszféra árusítási módokkal kapcsolatban hozott döntéseit. Az egyszerű, hétköznapi áruk esetében kevés ilyen korlát van. Egyre csökkenő mértékben, de még létezik az államközi kereskedelemmel kapcsolatos korlát[21], ám ettől eltekintve a legtöbb árucikkel kapcsolatban az állam többé-kevésbé szabadon alkothat szabályokat. Nem merül fel alkotmányossági probléma például egy olyan törvénnyel kapcsolatban, amely a sör automatából történő árusítását tiltja, s azzal a törvénnyel szemben sem lehet alkotmányossági kifogást emelni, amely egy meghatározott kerületen belül, illetve általában kiskorúak számára tiltja festékspray árusítását[22]. Általános esetben az állam bármilyen megkülönböztetéssel élhet annak érdekében, hogy egyes termékeket csak bizonyos helyeken, bizonyos személyi kör számára lehessen árulni.

AZ ELTÉRŐ ARCHITEKTÚRÁK KÜLÖNBÖZŐ SZABÁLYOZÁSI MÓDOKAT TESZNEK LEHETŐVÉ.

Ám ugyanez nem mondható el a szólásról. A Kongresszus azon jogköréhez, hogy korlátozza a dohányipar szabadságát, meglehet, nem sok köze van az alkotmánynak; ám ha a Kongresszus a dohánnyal kapcsolatos „beszédet" akarja szabályozni, a helyzet egészen más. Az ilyen szabályozás az első kiegészítés értelmében tiltott, amennyiben megengedhetetlenül „csorbítja a szólás- vagy sajtószabadságot."

A következőkben azt tárgyalom, melyek annak a jogkörnek a korlátai, amelyen a Kongresszus szólással kapcsolatos árusítási technológiákat érintő tevékenysége alapul. Ám mielőtt a tárgyra térnék, még megemlítek egy olyan tényt, amely az elmondottakból következik, és az alábbi elemzés szempontjából alapvető jelentősége van.

Mint elmondtam, az eladó az egyes technológiákra jellemző hasznok és költségek figyelembevételével választ a technológiák közül. Ám fontos, hogy lássuk: ezen hasznok között szerepel (vagy éppen a költségek egyik tétele) az adott technológia által kínált szabályozási lehetőség is. Az eltérő architektúrák különböző szabályozási módokat tesznek lehetővé. A műsorszórás elvén működő televízió architektúrája más szabályozási módot kíván, mint például a fizetős tévé architektúrája. Más a szabályozás az érmével működő automaták, és más az újságosbódék esetében. Valamely architektúra választása meghatározza a szabályozás lehetséges mértékét is. Egyes architektúrák inkább, mások kevésbé teszik szabályozhatóvá a viselkedést, így az adott architektúra melletti döntés részben meghatározza a lehetséges szabályozás típusát.

Előfordulhat, hogy két architektúra csak az általuk lehetővé tett szabályozás mértékében különbözik egymástól, vagyis az egyik megkönnyíti a szabályozást, a másik nem. A magánszféra szereplőinek szempontjából ez a különbség nem feltétlenül jelentős, ám a közösség nézőpontjából alapvető fontosságú. A kormányzatoknak nem csak ahhoz fűződik érdekük, hogy az adott architektúra által lehetővé tett szabályozási módokat kihasználják, hanem általában ahhoz is, hogy a szabályozás lehetősége biztosított legyen.

A későbbiekben majd még visszatérek a szabályozhatóság kérdésére. Ám most térjünk rá arra, mi-

lyen korlátokat szab az alkotmány az állam lehetőségeinek, amennyiben az „beszéd" eladását kívánja szabályozni.

A „beszéd" árusításának szabályozását korlátozó előírások

Tárgyunk szempontjából három, a szólásszabadsággal foglalkozó joganyag által meghatározott osztályba sorolhatjuk a „szólásokat". Az első osztályba tartozó szóláshoz mindenkinek joga van. Ezen osztállyal kapcsolatban az állam jogköre igen szűk: ésszerű mód, hely és idő szerinti korlátozásokat érvényesíthet, ezen túl mást nem[23]. A kategóriát jellemző példa a politikai célú beszéd, de gyakorlatilag minden olyan szólás idetartozik, amely nem sorolható a következő két osztályba.

A második osztályba tartozó szólásokhoz senkinek nincs joga. A modell ebben az esetben az obszcén beszéd, vagy még inkább a gyermekpornográfia. Az állam jogköre ebben az esetben gyakorlatilag korlátlan[24]. Az állam a gyermekpornó esetében mindenképp megtilthatja annak készítését, forgalmazását és fogyasztását; az obszcén beszéd fogalma alá eső anyagok esetében tiltható például a készítés és a forgalmazás[25].

A harmadik osztály azokat a szólásokat öleli fel, amelyekhez a 17 éven felülieknek joguk van, a 17 éven aluliaknak pedig nincs. Gyakran nevezik ezt a csoportot – szerencsétlen módon – „illetlen" beszédnek, ám ez az elnevezés nyilvánvalóan túl általános. Pontosabb volna úgy leírni ezt a csoportot, mint amely a „gyermekek számára obszcén" beszéd, és amely a felnőttek esetében nem minősül obszcénnak[26]. A kategória tehát az obszcenitás, a releváns közösség azonban mind földrajzi helyzet, mind életkor szerint meghatározott. Az iránymutató jogeset ezen osztály tekintetében a *Ginsberg v. New York*-ügy[27]. New York megtiltotta a „kiskorúakra ártalmas"[28] beszédet tartalmazó anyagok 17 éven aluliak számára történő árusítását. Ez a rendelkezés azzal járt, hogy az eladóknak ellenőrizniük kellett az ilyen anyagokat vásárlók életkorát, ami kétségtelenül tehertételt jelentett néhány 17 éven felüli személy számára. A Legfelsőbb Bíróság azonban fenntartotta a törvényt: a szólásra nehezedő teher nem volt súlyos, s mivel kevesebb költséggel járó megkülönböztetés nem látszott lehetségesnek, a tehertétel alkotmányosan megengedhetőnek minősült.

Ezekben az esetekben az állam jogköre lényegileg abban áll, hogy zónákat határozzon meg, vagyis hogy a szólás bizonyos válfajaihoz való hozzáférést meghatározott szabályoknak vagy követelményeknek való megfeleléshez kösse. Ebben az esetben a követelmény az, hogy az adott személynek be kellett töltenie a 16. életévét. A feltétel ebben az esetben különbözik a közönséges zónázás eseteiben megszokott feltételtől[29]. A Ginsberg-ügyben történő zónázás esetén az állam olyan jogkörrel él, amelynek alapján életkor szerint történő megkülönböztetést ír elő. A közönséges zónázás eseteiben a feltétel helyszínnel kapcsolatos: az adott beszéd „árusítható", de csak X és Y helyen[30]. Maga a beszéd árusításához fűződő jog egyik esetben sem kérdéses. A kérdés mindkét esetben csak annyi, hogy joga van-e az államnak valamely feltétel teljesüléséhez – adott életkor betöltése, a megfelelő helyszín megválasztása – kötni ezt a jogot.

Az államnak mind a két esetben megvan ez a jogköre, ám ez a jogkör korlátozott. A szólás árusításának közönséges eseteiben a zónázás csak akkor megengedhető, ha az ilyen szabályozás alapvetően a tárgyat jelentő beszédhez társuló másodlagos hatások ellen irányul; e hatásokkal szemben követelmény, hogy azoknak a beszéd tartalmától függetleneknek kell lenniük[31]. Például meghatározott zónák jelölhetők ki a szexboltok számára abból a célból, hogy a város egyéb területein ne csökkenjenek az ingatlanárak[32].

A zónázással kapcsolatos esetek másik körében – melyeket státus szerinti zónázásnak nevezhetnénk – az a mérce, hogy nem túl nagyok-e azok a hátrányok, amelyek az adott esetben egyébként hátrányokkal nem sújtható csoportot (például a felnőtteket) érik[33]. A gyerekek hozzáférését korlátozni lehet a Ginsberg-ügyben tárgyalt szólásokra, ám csak akkor, ha a korlátozás nem akadályozza túlságosan nagy mértékben a felnőttek hozzáférését.

Azt a kérdést, hogy a „túlságosan nagy mértékű korlátozás mennyire jelentős, nem könnyű megválaszolni. A bíróság döntéseinek szövegezése azt sugallja, mintha a teszt abszolút lenne: mintha egy adott feltételt akkor kellene elutasítani, ha a feltételhez társuló korlátozó hatás szintje átlép egy abszolút határvonalat. Ám én a magam részéről Volokh professzor véleményét osztom, aki szerint a teszt valójában relatív, s arra keresi a választ, hogy a terhek nem nagyobbak-e, mint amilyennek lenniük kellene[34]. Így a kérdés bizonyos értelemben egyszerűbben megválaszolható, mintha abszolút tesztről volna szó. Ám ez az értelmezés egy olyan bizonytalan pontot hordoz magában, amely az általunk tárgyalandó alkotmányos kérdés szempontjából központi jelentőségű.

Valamely szabályozás két különböző módon „terhelheti meg" a beszédet, pontosabban fogalmazva az adott szabályozás következményei kétféleképp is értelmezhetők. Egyes szabályozások nem vitásan akadályozzák a szólást, ugyanakkor bizonyos szabályozásokról az is elmondható, hogy csökkentik a más szabályozások által a szólás elé állított akadályokat.

Vagyis egyes szabályozások megváltoztatják azt az alapvonalat, amelyhez a korlátozó hatást mérni kell, következésképp növelhetik a szabályozások megengedhető hatályát. Absztrakt módon megfogalmazva: az a teszt, amely a szabályozás megengedhető legnagyobb körét a szabályozással járó korlátozó hatástól teszi függővé, az alábbi következménnyel jár:

Adott technológia mellett az államnak A, B és C típusú megengedett szabályozási módok állnak rendelkezésére. Ám abban az esetben, ha a D szabályozási mód csökkenti az X technológiával együttjáró korlátozó hatást, akkor a D szabályozás növelheti a megengedhető szabályozási módok körét, amely így immár magában foglalja az E, F és G szabályozást is. Ebben az esetben a D szabályozás megváltoztatja azt a mércét, amelyhez a szabályozással járó korlátozó hatást viszonyítani kell, s így növeli a szabályozás megengedhető legnagyobb körét.

NEM FŰZŐDIK ALKOTMÁNYOS JOG EGY SZABÁLYOZATLAN TÉRHEZ, SEM A VALÓS, SEM A CYBERTÉRBEN.

Néhány példa segítségével mindez jobban megvilágítható:

- Az az előírás, amely szerint valamely államon kívül vásárolt terméknek az államon belüli használata esetén adót kell fizetni, terhesnek tűnhet; ám az a szabály, amely a kereskedők számára kötelezővé teszi, hogy minden év végén vissza kell téríteniük a vásárlók számára az államon kívüli vásárlások összegét, enyhítheti a vásárlók számára a használati adó által okozott terheket.
- Az a szabály, amely a város távoli pontjaira helyezi a szavazóhelyiségeket, korlátozó módon hat a szavazójogra; ám ha a szavazás napján támogatjuk a tömegközlekedést, az megfelelő mértékben csökkentheti ezt a hatást.
- Az a szabály, amely a munkaadók számára azt írja elő, hogy ellenőrizzék a munkavállalók állampolgárságát, túl nagy terhet ró, főképp a szegényebbekre. Ám ha a Külügyminisztérium számára jogszabály írja elő, hogy minden polgár számára ingyenesen kell kibocsátania az útlevelet, akkor a teher súlya elégséges mértékben csökken.
- Az a szabály, amelynek értelmében a fegyverkereskedők kötelesek ellenőrizni a kézifegyvereket vásárló személyek ujjlenyomatát, az eladókra túl nagy terhet róhat; ám egy egyszerű elektronikus ellenőrző rendszer bevezetése olyan mértékűre csökkentheti a terhet, amely a szabályt elfogadhatóvá teszi.

Szándékom szerint ugyanazt az állítást illusztrálja mindegyik példa. Mindegyikben megtalálható az a szabályozás, amelyhez valamely korlátozó hatás társul, és az a szabályozás, amely az adott osztályra vonatkozóan általában csökkenti ezt a korlátozó hatást. Az előbbi egyszerűen terhet ró valakire; az utóbbi megkönnyíti a kormányzat által a továbbiakban meghatározott előírások elviselését. Az előbbi adottnak tekinti a mércét, míg az utóbbi megváltoztatja azt a mércét, amelyhez a korlátozó hatást mérni kell.

Nevezzük a szabályozások első fajtáját – tehát azokat a szabályozásokat, amelyek egyszerűen egy új terhet rónak valakire – első típusú, míg a szabályozások második fajtáját – amelyek általában megváltoztatják a szabályozásokkal együtt járó terheket – második típusú szabályozásoknak. A modern szabályozás vegyíti a két típust, ám a második típus az, amely a cybertérben nagyobb jelentőséggel bír majd. A cybertérben éppen most az a szabályozás a legfontosabb, amely megteremti a második típusú szabályozás lehetőségét. És a szabályozásnak ez a második típusa az, amely a szólásszabadságra a legnagyobb veszélyt jelenti, mind a hálózaton belül, mind azon kívül.

A fentiekből az következik, hogy a második típusú szabályozás az, amely a cybertér szabályozhatóságát növeli. Azzal, hogy a szabályozással együttjáró terhet általában csökkenti, a második típusú szabályozás megkönnyíti további szabályok előírását, s így növeli a lehetséges szabályok mennyiségét. Feltehetjük a kérdést: megengedhető az ilyen szabályozás? És ha igen, miképpen értékeljük azt?

Az első kérdésre – megengedhető-e az ilyen szabályozás – kézenfekvő a válasz. Igen, a szabályozások második típusa kétség kívül megengedhető. Nem fűződik alkotmányos jog egy szabályozatlan térhez, sem a valós, sem a cybertérben. Ezért azok a szabályozások, amelyek a máskülönben megengedhető szabályozások megkönnyítését célozzák, kétségkívül elfogadhatónak látszhatnak. Alkotmányjogi fogalmakkal élve, a második típusú szabályozás a „szükséges és alkalmas" klauzulának megfelelő szabályozás, amely más szabályozás megvalósítását teszi könnyebbé oly módon, hogy a törvényhozó jogkörét kimondatlanul kiterjeszti arra.

A második kérdés azonban – hogyan értékelendők az ilyen szabályozások – nehezebb. Mert ha ahhoz hasonlóan járunk el, ahogyan az a „szükséges és megfelelő" klauzula esetében szokásos, hamar rá kell jönnünk, hogy az alkalmas módon kialakított cybertér rendkívüli mértékben szabályozható tér lenne. Az alkalmas architektúra mellett a viselkedést kivételesen hatékonyan lehetne szabályozni. Nincs olyan formálható tér, amely több lehetőséget adna a szabályozásra; és megjósolhatom, hogy nem létezik olyan kormányzat, amely sokáig képes ellenállni ennek a lehetőségnek. A kormányzatok cselekedni fognak: átépítik a falakat, hogy könnyebben szabályozhassák a falak által határolt teret[35].

Egyes esetekben az ilyen szabályozás alkotmányosnak, sőt kifejezetten üdvösnek tűnik. A V-chip tökéletes példa. Azért tervezték, hogy megkönnyítsék a sugárzás útján továbbított televízióadások szűrését néhány, csak a közelmúltban meghatározott kategória alapján[36]. Sokan alkotmányossági aggályaiknak adtak hangot e szabályozás kapcsán, ám akkor járok el fair módon, ha említést teszek arról, hogy a többség a chippel kapcsolatos szabályozást alkotmányos szempontból kifejezetten előnyösnek véli. Egyrészt azért, mert a műsorsugárzás jelenlegi helyzetéhez képest a V-chip növelné és nem csökkentené a beszéd sokszínűségét. Ha minden televíziókészülékben lenne V-chip, akkor a továbbiakban nem volnának igazolhatók az FCC azon szabályozásai, amelyek az „illetlen" anyagokat a főműsoridőn kívülre száműzik. E szabályokat a Pacifica-ügyből[37] ismerős okfejtés segítségével igazolták: azért kell az illetlen tartalmú műsorokat a főműsoridőn kívülre „zónázni", mert a létező technológiák segítségével a gyermekek védelmének ez az egyetlen módja. Ám ha mindegyik tv-készülékben volna V-chip (s így a televízió a fentebb felvázolt táblázat első mezőjéből a negyedikbe kerülne át), akkor a tartalomszabályozásnak a Pacifica-ügyben használthoz hasonló igazolásai a továbbiakban nem lennének tarthatók. A chip lehetőséget adna arra a zónázásra, amelyet eddig csak az időponttal kapcsolatos előírásokon keresztül lehetett megvalósítani, így ezek az előírások már nem lennének igazolhatók azzal, hogy a zónázás érdekében szükségesek. Bármely adott időpontban többféle információ lenne elérhető a médium terében, ami azt jelenti, hogy a szabályozás nem csorbítja, hanem ellenkezőleg, kiterjeszti a szólás lehetőségét.

A SZABÁLYOZÁSI LEHETŐSÉGEK NÖVEKEDÉSÉVEL OLYAN SZABADSÁG(JOG) SZÜLETIK, AMELYET ATTÓL FÜGGETLENÜL DEKLARÁLNUNK KELL, HOGY ARRA AZ ALKOTMÁNY SZÖVEGEZŐI EGYÁLTALÁN GONDOLTAK VOLNA.

A második típushoz tartozó szabályozások azonban nem látszanak majd ilyen üdvösnek. Olyan területeket is könnyen szabályozhatóvá tesznek majd, amelyek eleddig nem voltak szabályozhatók. És ezeknek az eseteknek legalábbis egy részében az előzőektől eltérő elemzést kell majd alkalmazni.

A következőhöz hasonló esetekre gondolok. Egy adott időpontban a szabályozás nem lehetséges, mivel túl nagy költségekkel jár. A szabályozás hiánya egyfajta „szabadságot" teremt – mely szabadság valójában a szabályozással járó megfizethetetlen költségeknek köszönhető. Képzeljük el, hogy a technológia megváltozik, s így az eddig kivihetetlen szabályozás immár elérhetővé válik. Ezzel a szabályozás szempontjából nem túl hatékony architektúra által korábban biztosított szabadságot a hatékony szabályozási architektúra immár veszélyezteti. Felvetődik a kérdés: automatikusan fel kell-e adni a korábban élvezett szabadságot csak azért, mert a szabályozás hatékonyabbá vált?

Sok esetben erre a kérdésre igenlő lesz a válasz. Sok esetben a szabályozás lehetőségének növekedésével több teret kell engedni a szabályozásnak. Ám véleményem szerint egyes esetekben a kérdésre a válasz nemleges lesz. Ezekben az esetekben a kormányzatnak az architektúra feletti hatalma olyan jelentősen fog növekedni, hogy az alkotmányt helyénvalóan értelmezve vissza kell majd utasítani a szabályozási jogkörök esetleges bővítését. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a szabályozási lehetőségek növekedésével olyan szabadság(jog) születik, amelyet attól függetlenül deklarálnunk kell, hogy arra az alkotmány szövegezői egyáltalán gondoltak volna.

Mindez jobban megvilágítható egy hasonló helyzet bemutatásával. A kormányzat azon jogköre, hogy szabályozza a kereskedelmet, az I. cikk 8. szakaszán alapul, amely arra hatalmazza fel, hogy szabályozza „a különböző államok közötti kereskedelmet" és arra, hogy „szükséges és alkalmas" jogszabályokat fogadjon el a különböző államok közötti kereskedelem szabályozása céljából. A szövegezéskor a két jogkör együtt sokat hagyott az államok kizárólagos szabályozási hatalmára. A „kereskedelemnek" számos olyan formája volt, amely nem volt a különböző államok közötti „kereskedelem", s ahogyan Gibbons[38] fogalmaz, nem is volt hatással a különböző államok közötti kereskedelemre.

Ám az idő változásokat hozott, s megbontotta a szabályozásban rejlő egyensúlyt. Az ország gazdaságának egységesülése miatt a tevékenységek egyre kisebb köre tartozott a kereskedelem fogalmába. Ma már a korábban az államok kizárólagos szabályozási tartományába eső tevékenységek egyre nagyobb hányada szövetségi szinten szabályozott.

A szabályozás ilyen változására két lehetséges választ adhatunk. Az egyik válasz szerint egyszerűen el kell ismerni a szövetségi kormányzat növekvő hatalmát, s el kell tűrni, hogy a gazdaság egységesülése egyre szélesíti a szövetségi kormányzat jogkörét.

A másik válasz cselekvésre sarkall. Eszerint a szövetség egyre növekvő hatalma nem az alkotmányban lefektetett elvek szerint történik, hanem szabályozási architektúra változásából adódik, s ez a folyamat lassanként szertefoszlatja a szövegezőknek a korlátozott szövetségi hatalomra vonatkozó elképzeléseit. E nézet szerint be kell avatkozni, és a Kongresszus jogkörére vonatkozó klauzulákat megszorítóan értelmezve kell visszaállítani a változó körülmények miatt felborított alkotmányos egyensúlyt[39].

Ez utóbbi válaszon alapuló stratégia a cybertér esetében is követhető, sőt, alkalmazása indokoltabb, mint az előző példa esetében. Ami a kereskedelmet illeti, a jogkörök „vándorlása" nagyrészt a Kongresszus ellenőrzésén kívül álló körülményeknek köszönhető. Nem a szövetségi kormányzat rendelkezett az ipari forradalomról, vagy az azt lehetővé tévő feltételekről. Ám a cybertér esetében maga a Kongresszus lesz felelős a közeg megnövekedett szabályozhatóságáért. És ha ez így van, a törvényhozás intézkedései még szigorúbb vizsgálatot érdemelnek.

Ezen értekezés során nem célom, hogy általánosságban foglalkozzak ezzel a kérdéssel. Mindezt azért mutattam be, mert egy sokkal behatároltabb problémakör – nevezetesen a hálózati tartalmak zónázására szolgáló architektúra megválasztásával kapcsolatos kérdés – kontextusát adja. A választás lehetősége ebben az esetben mindezidáig két javaslat közötti döntés lehetőségét jelentette. Célom az értekezéssel az, hogy rámutassak: a javaslatok egyik típusa jobban összeegyeztethető az alkotmánnyal, mint a másik. A két javaslat közötti fő különbség az egyes architektúrák által kínált tartalomszabályozási lehetőség foka. Amellett szeretnék érvelni, hogy alkotmányos szempontból azt az architektúrát kell előnyben részesítenünk, amely a kormányzat célját úgy teszi elérhetővé, hogy eközben a tartalomszabályozás lehetőségét a lehető legkisebb mértékben növeli.

A számítógépek mint „képeket (video) árusító automaták", s a szabályozásuk módját korlátozó előírások

A hálózat maga is árusító-automata. A videoárusító-automaták e típusa a TCP/IP protokoll segítségével összekapcsolt számítógépeken keresztül kínálja „megvételre" az árukat, a gondolatokat. Ám ez a technológia a korábban ismertetett mátrixnak egyszerre több mezőjébe is besorolható[40]. A hálózati „árusítás" szerkezetét nem határozza meg egyetlen architektúra. Az árusítási módok között mind a négy típusba tartozót találhatunk. Lássunk néhány példát:

Első mező: A hálózat egyes részei megkülönböztetést nem tevő push-technológiát alkalmaznak. Ez az Internet legújabb része: olyan technológiák tartoznak ide, mint például a Pointcast. Ezekben a terekben a web bármely formális vagy kötelező megkülönböztetés nélkül szolgáltatja az információkat. (A felhasználó természetesen távol tarthat magától meghatározott információkat, ha velük szemben más információkra esik a választása.)

Második mező: A web más részei nem-megkülönböztető pull-technológiára épülnek. A felhasználók először megkeresik a weben elérhető anyagok között, amire szükségük van, majd a megfelelő helyről lehívják az anyagokat. Hogy mit, és honnan hívnak le, az nem függ attól, hogy kik ők; hogy mihez jutnak hozzá, az csak attól függ, mihez akarnak hozzájutni.

Harmadik mező: A web egy másik újonnan kialakult része a megkülönböztető pull-technológiát képviseli. A legjobb példaként erre azok a lapok említhetők, amelyek csak díj fizetése ellenében érhetők el, mint például a Wall Street Journal. Ám a fizetés/nem fizetés korántsem az egyetlen megkülönböztető feltétel. Egyes újságok a felhasználók regisztrációját követelik meg. A regisztrációt aztán a felhasználói profilok felállítására használják, mivel ez a módszer hozzájárul a reklámfelületek értékesítéséhez.

Negyedik mező: Végül vannak helyek a weben, amelyek megkülönböztetnek az elérés tekintetében, ám a tartalmat push módon szolgáltatják. A szex-siteok a legjobb példák erre. A felhasználók azonosítót igényelnek, s ennek birtokában olyan „helyiségekbe" – beszélgetőszobák, videokabinok – léphetnek be, amelyekbe bebocsáttatást nyerve már csak hátra kell dőlni a fotelben, amíg a gép szolgáltatja a tartalmat.

A hálózaton tehát mind a négy technológia segítségével árusíthatunk, az eladóknak kell kiválasztaniuk a megfelelő módot. És bár ugyanezt a döntést a valós térben is meg kell hozni, a cybertérben e döntésnek nagyobb a jelentősége.

A döntés a szabályozás szempontjából jelentős. Mint már az előzőekben utaltam rá, az árusítást szolgáló technológiák eltérnek az általuk lehetővé tett szabályozás tekintetében.; így egy technológiát részben az általa lehetővé tett szabályozás kedvéért választanak. A cybertérben a valós térhez képest csekély az a költség, amely valamelyik technológia másik helyett történő választásához társul. Az, hogy valamely termék árusítását az egyik mezőből a másikba vigyük át, nem igényel a technológiába történő nagy beruházást (vessük ezt össze a személyazonosság igazolásával járó költségekkel a valós világ árusító automatái esetében), csak a kód, a bitsorozatokból álló szoftver megváltoztatására van szükség. És ahogy a hálózaton az architektúrákhoz társuló kódok egyre összetettebbek lesznek, úgy növekszik a lehetséges módosítások tere is.

Az árusító technológiák a cybertérben emiatt jobban alakíthatók, mint a valós térben. Ez egyszerre lehetőség és fenyegetés. Lehetőség, mert azt jelenti, hogy ahol az államnak legitim érdeke fűződik a hálózaton található beszéd egyes válfajainak a szabályozásához, ez a szabályozás kisebb költségek mellett lesz kivihető. Így elviekben a *Ginsberg*-ügy tárgyát képező beszéd korlátozása például kisebb költségekkel jár majd. És ha igaz az, hogy a múltban ezek az érdekek minden esetben igazolták az állami szabályozást, ak-

kor a szabályozás e körénél azt várhatjuk, hogy a szabályozással járó tehertétel csökkenni fog. Ugyanazok az állami érdekek kisebb költségek mellett lesznek érvényesíthetők.

Ám a formálhatóság fenyegetést is jelent. Az architektúrák által lehetővé tett egyes megkülönböztetések általánossá válhatnak. S abban a mértékben, amennyiben a „szólás" diszkrimináló architektúra keretei közé kerül, jelentkezik majd annak a veszélye, hogy a megkülönböztetés nem csak azokban az esetekben érvényesül majd, amikor az kívánatos lenne.

Mindez nyilvánvaló lesz, ha a hálózati „illetlenség" problémájának kezelésével kapcsolatos javaslatokkal összefüggésben tekintjük. Mint utaltam rá, minden, az illetlenséggel kapcsolatos elképzelés lényege az, hogy meg kell könnyíteni a megkülönböztetés alkalmazását a Ginsberg-ügy tárgyát képező beszéd terjesztése során – vagyis, hogy az ilyen beszédet, illetve annak árusítási módjait a második mezőből a harmadik mezőbe kell áthelyezni[41]. Számos javaslat született ezzel kapcsolatban: ami megkülönbözteti ezeket a javaslatokat, az (1) a velük együttjáró korlátozó hatások erőssége, és (2) az általuk könnyebben megvalósíthatóvá tett megkülönböztetés általános vagy kevésbé általános volta. Egyes javaslatok nagyobb korlátozó hatással járnak, mint mások, és egyesek a megkülönböztetés általánosabb rendszerét nyújtják, mint mások.

Idáig a figyelem főképp a javaslatokkal együtt járó korlátozó hatásokra irányult. A legnagyobb felzúdulást ez idáig az a félelem keltette, hogy az ilyen szabályozás túlságosan kedvezőtlenül fog hatni a legitim szóláshoz való jogra. Aggodalmat keltett, hogy a szabályokhoz való alkalmazkodással járó költségek esetleg túl sok beszédet némítanak majd el – vagy azért, mert a megkülönböztetés során nem lehet megfelelően differenciálni (s így az legitim beszédet is érintene), vagy azért, mert a megkülönböztetés technológiája túlságosan költséges (s így sokak némák maradnak, mert nem tudják megvásárolni a beszédhez szükséges engedélyt).

Ám véleményem szerint a korlátozó hatásokkal kapcsolatos aggodalmak rövidéletűek lesznek. Bármilyen korlátozó tényezők létezzenek is jelenleg, nemsokára jelentéktelenné válnak. És miután e korlátozó tényezőket a technológia jelentéktelenné teszi, a szólásszabadsággal kapcsolatosan az igazi kérdés a második lesz majd: mennyire általános az a megkülönböztetés, amelyet az adott architektúra a tartalom szerint lehetővé tesz. Ez az a pont, ahol a különböző javaslatok között valódi, hosszú távra ható különbségek rejlenek, és valójában ezeknek a különbségeknek van alkotmányos jelentőségük. Értekezésem tárgya ez a kérdés, melynek alkotmányos vonatkozásait is szeretném megvilágítani.

Hadd kezdjem a végkövetkeztetéssel: álláspontom szerint a kormányzatnak az első kiegészítés alapján nem lehet olyan legitim érdeke, amely a tartalommal kapcsolatos általános megkülönböztetést lehetővé tévő technológiák előnyben részesítéséhez fűződne azon technológiákkal szemben, amelyek az ilyen megkülönböztetést csak szűk körben teszik lehetővé. Álláspontom szerint a legtöbb, ami az első kiegészítés alapján megengedhető, ha az állam a megkülönböztetést egy körülhatárolt területen megkönnyítő szabályozást érvényesít. Nem állítom, hogy sértené az alkotmányt, ha a hálózat úgy alakulna át, hogy közegében csak általános megkülönböztetésre volna lehetőség; könnyen lehet, hogy ez így történik majd, ám ez nem tartozik jelenlegi tárgyunkhoz[42]. Csak annyit állítok, hogy a kormányzat az általános tartalom-megkülönböztetés megvalósítását csak igen korlátozott eszközökkel segítheti elő, és legitim érdekeinek érvényesítéséhez olyan stratégiákat kell választania, amelyek nem vezetnek szélesebb, általános ellenőrzéshez. A fenti mátrix alapján leírva az alkotmányos kérdés az, hogy a „szólások" mekkora csoportja kerül a kormányzati szabályozás miatt a harmadik mező technológiáinak közegébe, és, hogy az ilyen szabályozás megkönnyíti-e a kormányzat és a cenzúra más intézményei részére az ellenőrzést.

Azon alternatívák között, amelyeket az „illetlenség" problémájának megoldására javasoltak, állításom szerint a „CDA-szerű" megoldás kényszerítené a szólás legkisebb mennyiségét a harmadik mezőbe. Ez a megoldás az, amely mellett a lehető legkisebb mértékben növekedne a kormányzati beavatkozás miatt a megkülönböztetés szintje. És így, bármilyen furcsán is hangozzék, ez a megoldás az, amely a leginkább előnyös a szólásszabadság szempontjából.

Gondolatmenetemet három lépésben fejtem ki. Először azt tárgyalom, mit is értek „CDA-szerű" szabályozás alatt. Majd ezt a szabályozást szembeállítom a szabályozás két másik alternatívájával, amelyeket mind az ipar, mind a kormányzat támogat: mindkét megoldás „privát" szűrőrendszerre épül, ám az egyik hatása általánosabb, mint a másiké. Végül felvázolom azt, hogy alkotmányossági szempontból miért előnyösebb a szabályozás első típusa, mint a második.

Az illő kommunikációról szóló törvény második változata

1997 júniusában a Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette a Kongresszus által elfogadott első olyan jogszabályt, amely közvetlenül a cybertérben tanúsított, a szólással kapcsolatos viselkedésre irányult: az illő kommunikációról szóló törvényt.[43] A döntés drámai jelentősége óriási, határozottsága lehengerlő volt; a

szövegben nem jutott hely a bíróság által megsemmisített szabályok esetleges legitim alternatíváira vonatkozó okfejtéseknek. A hálózati szólásszabadság védelmében indított harc során aratott első nagy győzelem volt ez a döntés.

Különösnek tűnhet, ha valaki, aki győzelemnek tekinti a Reno v. ACLU-ügyet, a megsemmisített törvény valamely változatát támogatja[44]. Ám jómagam egy, az illő kommunikációról szóló törvénytől igen sokban eltérő változatot támogatok. Hogy érzékeltessem az eltérés nagyságát, ki kell emelnünk az eredeti törvény két jellemvonását – a hatálya alá tartozó beszéd terjedelmét és a módot, ahogy a szabályozás kifejtette volna hatását.

JÓMAGAM EGY, AZ ILLŐ KOMMUNIKÁCIÓRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYTŐL IGEN SOKBAN ELTÉRŐ VÁLTOZATOT TÁMOGATOK.

Nem kétséges, hogy a Kongresszusnak az első kérdést illető óvatlansága miatt az illő kommunikációról szóló törvény első változata alkotmányellenes volt. A hatály meghatározása ugyanis túl bizonytalanra sikerült ahhoz, hogy túlélje az alkotmányossági felülvizsgálatot. Ahol pedig a törvény nem volt túl bizonytalan, ott olyan beszédre irányult, amely egyértelműen túlterjedt a Ginsberg-beszéden; márpedig véleményem szerint ez a legitim szólások egyetlen olyan köre, amelyet a Kongresszus szabályozhat.

Ám tárgyunk szempontjából jelentősebb az illő kommunikációról szóló törvény második jellemvonása: az a mód, ahogyan a szabályozás kifejtette volna hatását. A törvény a gyakorlatban a beszéd meghatározott válfajait csorbítja, amennyiben az ilyen beszédet nem helyezték „elvárható, hatékony és alkalmas" korlátok mögé, hogy így a gyermekek hozzáférését megakadályozzák[45]. Ez nem a szűrés technikáját jelenti[46], hanem az elkülönítés módszerét. A törvény minden ajtónál személyazonosítást írt elő, amelyen keresztül a szabályozás alá vont beszéd elérhető volt. Ez a zónázás módszere[47].

A megoldás a felnőtt azonosító számok rendszerén alapult, a törvény szerint bármely ilyen szám használata megfelelt volna az előírásoknak[48]. E személyazonosítóknak nem kellett tökéletesnek lenniük, csupán elvárhatóan hatékonyaknak kellett lenniük ahhoz, hogy távoltartsák a gyermekeket. Az „elvárható" szó helyes olvasata mellett – amely megegyezik az egész szerződésen kívüli károkozással foglalkozó joganyag terén használatos olvasattal – mindez ahhoz a követelményhez vezet, hogy a szolgáltatóknak a gyermekek távoltartása végett „a létező technológiák mellett elvárható módon"[49] kell megtenniük azokat a lépéseket, amelyek technológiailag kivihetők[50].

Ám a per során a kormányzat képviselőinek vagy fogalmuk sem volt arról, hogyan működik ez a technológia, vagy nem állt érdekükben, hogy megnyerjék a pert, ugyanis ragaszkodtak egyes tényállításokhoz, amelyek a tárgyalás idején nem voltak valósak, s ma sem azok[51]. Az általuk alkotott kép szerint (melyet a felperesek is örömmel elfogadtak) minden egyes site-nak a saját azonosító rendszerét kellett volna működtetnie. A kormányzat elismerte azt, hogy az ilyen rendszerek üzemeltetésével járó költségek igen magasak lehetnek, ám úgy érvelt, ez a korlátozó hatás csekély ár a törvény azon jótékony hatásáért cserébe, hogy a gyerekeket távol lehet tartani a pornográf anyagoktól.

Ám ezen a ponton is különösnek kell minősítenünk az érvelést. A valós világban számos helyen kell igazolni a személyazonosságot: bárokban, nonstop üzletekben, főiskolai bulikon való részvételhez, repülőtereken. Ám senki nem képzeli, hogy a személyazonosság ellenőrzésének a kötelezettsége azzal a kötelezettséggel járna együtt, amely szerint erre a célra azonosító rendszert kell létrehozni. Az emberek nem más és más igazolványt visznek magukkal, amikor a helyi kocsmába vagy a helyi vegyesboltba mennek. A valós világban inkább egységes, standardizált személyazonosítók léteznek, amelyeket az igazoltatást végzők e célból használhatnak.

Nincs ok azt gondolni, hogy ugyanez az általános rendszer ne működhetne a cybertérben. Minden ok megvan arra, hogy azt feltételezzük, működhetne, sőt tények támasztják alá, hogy már működik is[52]. A hálózat tele van személyazonosítókat kínáló társaságokkal: ezek díj ellenében azonosítót bocsátanak ki, amely aztán bárhol használható a belépők életkorának ellenőrzésére. Ezek az azonosító rendszerek viszonylag olcsók, és a hálózaton végzett ügyletek alacsony költségei mellett költségük valószínűleg tovább csökken majd[53].

Ám a felnőtt azonosító nem az egyetlen olyan technológia, amely megfelel a „CDA-szerű" szabályozás által előírt követelményeknek. Jobb alternatívát kínál a digitális igazolványok technológiája. A digitális igazolvány segítségével annak birtokosa hitelt érdemlő kijelentéseket tehet saját magáról. Általános esetben egy ilyen igazolvány lehetővé teszi az adott személy számára, hogy hitelt érdemlően bizonyítsa személyazonosságát[54]. Ám egy ilyen igazolvány sokkal többet (vagy kevesebbet) is tanúsíthat, mint a személyazonosságot. Valamely igazoló hatóság például olyan név nélküli igazolványokat is kibocsáthatna, amelyek egy személy adott tulajdonságát tanúsítanák hitelt érdemlően, például azt, hogy betöltötte a 17. életévét, vagy hogy amerikai állampolgár. Az igazolvány a tulajdonos számítógépére lenne telepítve, s amikor az megpróbál belépni valamely site-ra, a

szerver automatikusan ellenőrizhetné, hogy a belépő rendelkezik-e a megfelelő „papírokkal". Az ilyen igazolványok egyfajta digitális útlevélként funkcionálhatnának, s ha egyszer megkapta őket az ember, utána már a háttérben működnének.

A bíróság azonban habozott, mielőtt elfogadta volna a személyazonosítást ismerő cybertér vízióját. Ez a tétovázás árulkodó. E viselkedés oka részben a peranyag szegényessége volt. A peranyag szegényessége pedig részben egy bizonyos fekete-fehérben való, differenciálatlan gondolkodásból származott, amely az elsőfokú bíróság véleményeiből kiolvasható. A kerületi bíróság megállapításai, amelyeken Stevens főbíró véleménye alapult, azt sugallják, hogy a hálózat pillanatnyi állapota a hálózat kívánatos állapota – mintha az 1996-ban létezett architektúra az Internet egyetlen lehetséges architektúrája lenne. Ez pedig azt a látszatot keltette, hogy bármely olyan szabályozás, amely az architektúra változtatását célozza, vagy hiábavaló, vagy alkotmányellenes volna[55].

Ám ez nincs így. A hálózat architektúrája semmivel sem merevebb, mint a telefon vagy a televízió architektúrája, s nem tekinthető szükségszerűbbnek, mint azok. Számos architektúra van, amelyet a hálózat befogadhat, vagy amely segítheti a hálózat működését. Ezek közül az architektúrák közül egyesek bizonyára jobban megkönnyítik a gyerekek távol tartását a Ginsberg-ügyben tárgyalt beszédtől, mint mások. Az igazi kérdés, amelynek az ügy során előtérbe kellett volna kerülnie, hogy a Kongresszusnak van-e jogköre az architektúrákat oly módon szabályozni, hogy azok jobban alkalmazkodjanak saját szabályozási céljaihoz. Vagy hogy az előbb használt fogalmakkal éljek, szabályozhatja-e a Kongresszus a net architektúráját avégett, hogy annak tartalmát szabályozhatóbbá tegye.

SZÁMOS ARCHITEKTÚRA VAN, AMELYET A HÁLÓZAT BEFOGADHAT, VAGY AMELY SEGÍTHETI A HÁLÓZAT MŰKÖDÉSÉT.

Az illő kommunikációról szóló törvény első változata nem tisztázta ezeket a kérdéseket, s a kormányzat által használt érvek itt sem segítenek. A törvény kétértelmű volt. Egyrészt úgy látszott, hogy az állam az „illetlen" anyagokhoz való hozzáférést szabályozza a létező architektúra mellett (és ebben az esetben a szabályozás korlátozó hatása valóban igen erősnek minősíthető). Ám a törvényt úgy is lehetett volna értelmezni, hogy az magát a hálózat architektúráját szabályozza azért, hogy az általa előírt zónázás korlátozó hatásai ne legyenek olyan erősek.

Képzeljünk el egy törvényt, amely e tekintetben csak egyféleképpen értelmezhető. A törvény három részből állna. Az első rész – magánjogi jogkövetkezmények terhe mellett[56] – tiltaná a Ginsberg-beszéd gyermekek részére történő tudatos terjesztését[57]. A második rész – szintén civiljogi szabályokkal – tiltaná a Ginsberg-beszéd terjesztését, kivéve, ha a terjesztő[58] ellenőrzi a befogadó életkorát. A harmadik rész igazoló hatóságot létesítene a Kereskedelmi Minisztérium szervezeti keretei között, amelytől (1) magánszemélyek álnéven igényelhetnének digitális igazolványt, amely tanúsítaná, hogy betöltöttek egy meghatározott életkort, és ahol (2) a site-ok üzemeltetői megbizonyosodhatnának ezen igazolványok érvényességéről. A harmadik részben nem szerepelne olyan előírás, hogy a magánszemélyek csak a kormányzattól kaphatnak igazolványt. A törvény egy sor szervezetet felhatalmazna arra, hogy igazoló hatóságként működhessenek[59]. Ám azzal, hogy az állam létrehozna egy igen olcsón igénybevehető igazoló hatóságot, biztosítaná, hogy csekély befektetéssel is elérhetővé váljon az azonosítás lehetősége.

Ezt a törvényt tekintem annak a mércének, amelyhez a későbbiekben tárgyalt további alternatívák mérhetők. Jellemzői a következők. Először is az előírt korlátozás olyan mértékű, amely mértéket igazolják az állam alkotmányos szempontból legitim érdekei. A törvény zónázást valósít meg, de nem írja elő, könnyíti meg vagy ösztönzi a zónázást a jól körülhatárolt érdek érvényesítéséhez szükséges mértéken felül. Másodszor, a törvény által előírt korlátozásokból nem alakulhat ki a beszéd szűrésének vagy tiltásának átfogóbb rendszere. A hozzáférést a rendszer célzottan korlátozza, nem teljeskörűen. A szabályozással járó terhek a Ginsberg-beszéd terjesztőire és fogyasztóira hárulnának – csak olyan környezetben folytathatnák tevékenységüket, ahol a szűrés következtében más nincs jelen – ám a támogatott azonosítási rendszer miatt ezek a terhek nem lennének különösebben jelentősek. Reálisan szemlélve az online azonosítók használatával együttjáró terhek jóval csekélyebbek lennének, mint amelyek a valós világbeli igazolványok használatához társulnak[60].

Nem állítom, hogy e törvény kapcsán ne lennének problémák. Mint minden standard esetében, a Miller-standardnál is vannak könnyű esetek (melyek vagy egyértelműen megfelelnek a standardnak, vagy egyértelműen nem), ám a köztes területen nehéz esetek is. Könnyű eset lenne azon site-ok megítélése, amelyek jelenleg magukat „sex-site-oknak" minősítik. Ezek véleményem szerint egyértelműen a legitim szabályozás hatókörén belül esnek. Egy másik könnyű eset a szexuális felvilágosítást végző, vagy az egészségüggyel foglalkozó site-ok esete. E site-ok nem vonhatók a legitim szabályozás hatálya alá.

A köztes területen számos olyan eset van, amelyeket nehezebb minősíteni. Ilyen például a szexuális

témákkal foglalkozó társalgásnak helyet adó chat-roomok esete. Vagy bármely olyan chat-room-é, amelyben illetlen beszéd hangzik el, illetve azok a nyilvános terek, amelyekbe belépve egyesek a Ginsberg-ügyben megismerthez hasonló beszédet használhatnak. Véleményem szerint a felsorolt közegek egyike sem szabályozható. A kormányzatnak ezen esetek egyikében sincs joga ahhoz, hogy kizárja a gyerekeket. Ezt a csatát azonban később kell megvívni. Ami itt és most lényeges, az csak a szabályozás szerkezete, valamint, hogy hogyan hasonlítható ez össze az alternativákkal.

A TARTALOMSZŰRÉS MINT ALTERNATIVA (ALT. FILTER)

Az illő kommunikációról szóló törvénnyel szemben alternatívaként az úgynevezett „szűrésre" épülő megoldások állnak[61]. E rendszereket a tartalomszűrés megkönnyítésére tervezték, nem arra, hogy a személyazonosságtól függően zárjanak el valamely anyagot, vagy engedjenek hozzáférést. Minden ilyen rendszer azon alapul, hogy harmadik személyek minősítik azt a tartalmat, amelyet később így szűrni lehet.

Lényegében két ilyen alternatíva van. Az első a második korábbi változata, ám ezt is tárgyalom, mert ez lesz előbb jogvita tárgya. Ezek a magánszemélyek által használatos, a hozzáférést korlátozó szoftverek, mint például a CyberSitter vagy a SurfWatch. A második változat sokkal általánosabb és nagyobb lehetőségekkel bíró eljárás: a World Wide Web Consortium által kifejlesztett PICS szűrési standard. A következőkben nagyon röviden tárgyalom a hozzáférést akadályozó szoftverekkel kapcsolatos problémákat, majd ezek után rátérek a PICS témakörére.

Mi a rossz az elérést korlátozó szoftverekben?

A hozzáférést korlátozó szoftverek a következőképpen működnek: egymással versengő vállalatok olyan listákat szerkesztenek, amelyeken szerepelnek azok a web-site-ok, amelyek látogatásától a „szülők" óvni szeretnék „gyermekeiket". E cégek hirdetéseiből kiderül, hogy milyen szempontok szerint veszik fel a site-okat a listákra. Egyesek széles kategóriákat használnak: nyílt szexuális tartalmat hordozó beszéd, szerencsejáték, erőszak[62]. Mások jóval finomabb megkülönböztetéseket tesznek[63]. Ismét mások azokról a site-okról állítanak össze listákat, amelyek rossz üzenetet közvetítenek a szexről vagy a drogokról[64]. Olyan ez, mint egy jelenkori index, ám a régi koroktól eltérően ma nem láthatjuk a tiltott könyvek listáját. A listák ugyanis nem publikusak, és valóban, ha valaki nyilvánosságra hozná őket, azonnal elvesztenék azt az értéket, amely „üzleti titok" mivoltukból fakad[65]. A listák titkosítottak, s rendszeresen eljuttatják őket a szoftver vásárlóihoz. A szoftver maga kb. 50 $-ba, a listák frissítései esetenként 10-20 $-ba kerülnek.

A szűrés ezen modellje igen szerencsésnek tűnhet: azok, akik szűrni akarnak, megveszik a programot, akiknek nincs szükségük ilyesmire, azok nem. A korlátozó hatás csak azok esetében érvényesül, akik valamilyen okból igényt tartanak a szűrésre. És mivel a vásárló sok cég sok terméke közül választhat, úgy tűnhet, hogy a verseny jól működteti a rendszert. Mindenki megválasztja a maga cenzorát, csakúgy, mint amikor egyik újságot olvassa, s nem a másikat, vagy az egyik kábeltévécsatornára fizet elő, és nem a másikra. E technológia a hálózat architektúráját a második mezőből a harmadik mezőbe helyezi át, persze csak azok nézőpontjából, akik használják a szoftvert. A megkülönböztetést nem tévő pull-technológia megkülönböztető pull-technológiává válik.

Ám még sincs minden rendjén ezekkel a szoftverekkel. Túlságosan durva szűrőt használnak, és túlságosan széles körben szűrnek. A szoftvereknek nem túl kifinomultak a módszerei, s abban a tekintetben sem tesznek finom megkülönböztetéseket, hogy mihez nem engednek hozzáférést. Egyes rendszerek egyszerűen meghatározott szövegrészeket, indulatokat kiváltó szavakat szűrnek (Jonathan Weinberg arról számol be, hogy „egy CyberSitter-rutin így a „Clinton elnök ellenzi a homoszexuális házasságot" szövegből a „Clinton elnök ellenzi a házasságot" szöveget állítaná elő, ugyanis egyszerűen kiszűri az indulatokat kiváltó szavakat")[66]. Más rendszerek képesek ennél nagyobb mértékben tekintetbe venni a kontextust, ám mindent összevetve komoly korlátai vannak e rendszerek képességeinek.

Még több problémát vet fel, hogy miképpen választják ki azokat a site-okat, amelyeket a szoftverek aztán letiltanak. Mint mondottam, nem tudhatjuk, hogy melyik site-ok vannak ezeken a listákon, és nem könnyű ellenőrizni azt, hogy valamely site nem került-e fel tévedésből. Számos rémtörténet kering: az ilyesfajta szoftvereket bíráló site-ok maguk is a listára kerültek[67], az AIDS, vagy a melegek jogai kapcsán folyó vitáknak teret adó site-ok-at is letiltottak, mert „tévedésből" összefüggésbe hozták őket az illetlenséggel[68], s a vegetarianizmusnak szentelt oldalak is tiltólistára kerültek az állatok jogaiért küzdő mozgalmakkal való társítás miatt[69]. Azok a site-ok, amelyek vitákat kiváltó kérdésekkel foglalkoznak, könnyen felkerülhetnek a listára, s megjósolhatatlan, hogy mely oldalak maradnak ki[70].

Még több aggodalomra adhat okot, hogy e szoftverek hatása a családi otthonokon túl is jelentkezik[71].

Mint ahogyan arra már többen is felhívták a figyelmet, a politikai korrektség szempontjait nem túl árnyaltan érvényesítő szoftverek már nem csak az aggódó szülők otthonaiban használatosak. Vállalatok, iskolák, s ami a szólásszabadság szempontjából igazán aggályos, könyvtárak is használják őket. Ez azt jelenti, hogy e programok nem csak a gyermekek, hanem a felnőttek hozzáférési lehetőségeit is befolyásolják.

Tekintsük a közkönyvtárak esetét. A helyi önkormányzatok egyre többször gyakorolnak nyomást a könyvtárakra, hogy azok telepítsenek olyan szoftvert számítógépeikre, amelyek letiltják az illetlen és obszcén anyagokhoz való hozzáférés lehetőségét[72]. A szabad szólásért küzdő aktivisták igen hamar megtámadtak ilyen intézkedéseket, s várható, hogy az eljárás az ő sikerükkel végződik majd.

Kiindulásként le kell szögeznünk, hogy ha a könyvtárban egynél több számítógép van, akkor nem tiltható le minden gépen a hálózaton található „illetlen" anyagok elérése[73]. Mint ahogyan nem távolítható el egy közkönyvtárból az összes „illetlen" könyv[74] abból a célból, hogy a gyerekek ne jussanak hozzájuk, legfeljebb csak el lehet különíteni ezeket a többi könyvtől, az Internet-eléréssel rendelkező összes számítógépen sem lehet letiltani az illetlen anyagokat, ehelyett ki kell jelölni a gyerekek számára egy gépet, és el kell különíteni a többitől. Nem lenne igazolható, ha egy közkönyvtár teljeskörűen vezetné be a szűrést: a szűrés csak gyermekek vonatkozásában volna igazolható[75].

Ám érzésem szerint még az ilyen korlátozott érvénnyel bíró szabályok is sikerrel támadhatók. Az első kiegészítés tiltja a hozzáférést akadályozó szoftverek széleskörű használatát a közkönyvtárakban, bár ennek levezetése valószínűleg igen bonyolult.

A könyvtárak történetét két hagyomány jellemzi, egy, amelyről sokat hallunk, s egy másik, amely rejtett. Mindenki előtt ismert a nyilvános hozzáférés hagyománya. A könyvtárak a régi időktől fogva azon ideál szellemében működtek, hogy a szólást annak tartalmára vagy nézőpontjára tekintet nélkül mindenki számára elérhetővé kell tenni, s a könyvtár nem lehet a helyi közösség vagy a politika szolgálatában álló cenzor. E hagyomány szellemében az American Library Association például igen erőteljesen ellenezte az elérést akadályozó szoftverek közkönyvtárakban történő használatát, és aktívan harcolt a hasonló, a nyilvános hozzáférésnek teret adó környezetekben használható szoftverek fejlesztése ellen[76].

AZ ELSŐ KIEGÉSZÍTÉS TILTJA A HOZZÁFÉRÉST AKADÁLYOZÓ SZOFTVEREK SZÉLESKÖRŰ HASZNÁLATÁT A KÖZKÖNYVTÁRAKBAN, BÁR ENNEK LEVEZETÉSE VALÓSZÍNŰLEG IGEN BONYOLULT.

Azonban az egyes anyagok kiválasztásához és egyes anyagok kitiltásához is tradíció fűződik, a második tradíció tehát a kiválasztás és a tiltás tradíciója. Történetileg a könyvtáraknak mindig dönteniük kellett arról, hogy milyen anyagoknak adjanak helyet. Döntéseiket egyrészt az általuk szolgált közösség érdekei, másrészt a költségvetésükből eredő korlátok befolyásolták, s nem kétséges, hogy egyes esetekben a válogatást végző személy értékítélete is szerepet játszott. A válogatás folyamata együtt járt azzal, hogy egyes anyagokat mellőztek, így valójában, akarva-akaratlanul is, de tartalmuk alapján zártak ki bizonyos információkat a könyvtárból – a könyvtárosok mindig is hoztak ilyen döntéseket.

Az első hagyományból egyértelműen az következik, hogy alkotmányellenes volna, ha a könyvtárak szoftverek segítségével próbálnák egyes, az Interneten található anyagok elérését megakadályozni számítógépeiken. Ám a második hagyományt tekintve a következtetés már nem oly egyértelmű. A második tradíció ugyanis alátámasztja a helyi közösségek azon igényét, hogy a könyvtárak igenis határozzák meg azt, hogy a gyerek hova juthat el egy, a könyvtárban elhelyezett számítógép előtt ülve.

Mint mondottam, álláspontom szerint az első tradíció kerekedik majd felül. Ám el kell ismernünk a második jelentőségét. Az első tradíció azért fog felülkerekedni, mert számos analóg helyzet felsorolásával érvelhetünk a szólásszabadság mellett. Segítenek a régi doktrínák, s ha a régi szabályokat az új problémákra alkalmazzuk, rájövünk, hogy e szabályok ezen új problémákra érvényesek csak igazán[77].

Úgy érzem, hogy a szóban forgó szoftverek használata inkább a könyvek eltávolításához hasonlít, mint egy előfizetés mellőzéséhez. Folytatva a hasonlatot, az eltávolítandó könyvek körét magántársaságok határozzák meg, s nem maguk a könyvtárosok – az elérést korlátozó szoftverek megvásárlása pontosan ezt jelenti.[78] Ha el is tekintünk az anyagok közötti válogatással járó döntési lehetőségek átengedésétől, akkor is nyilvánvaló, hogy a letiltott site-ok köre jóval nagyobb, mint a Ginsberg-beszéddel összefüggésbe hozható site-ok köre. A szoftvereket fejlesztő cégek nem a Ginsberg-beszéd alapján végzik a szűrést, hanem az alapján, hogy mit vár el tőlük a piac. Sok esetben olyan beszédet is szűrnek, amelyhez a gyermekeknek nyilvánvalóan joguk van hozzáférni. És bár a szülők az ilyen anyagoktól is eltilthatják gyermekeiket, az államnak nem adhatnak felhatalmazást ilyen cenzúrára.

Mindez nem jelenti azt, hogy a könyvtárak történetét jellemző másik hagyomány ereje próbálja majd

eltéríteni a bírákat ettől a végkövetkeztetéstől. A második tradícióból sok olyan tény következik, amelyek gondot okoznak majd azoknak a bíróságoknak, amelyek az enyémhez hasonló következtetésre jutnak.

Vizsgáljuk meg, hogy a hálózat hogyan változtatta meg a könyvtár és a könyvtáron kívüli anyagok közötti megszokott viszonyt. A valós világbeli könyvtárak állományai nem kizárást, hanem beszerzést jelentő döntések nyomán alakultak ki. A könyvtárnak kezdetben egyáltalán nem voltak könyvei, vagy csak az alapításkor adományozott indulógyűjteménnyel rendelkezett, s ezután arra vonatkozóan kellett döntéseket hozni, hogy mely könyveket szerezzék be. A könyvtárosszakma hagyományai és ethosza ennek megfelelően alakult. A könyvtárakban voltak megismerhetők az egymással ellentétes nézetek, ezért a könyvek beszerzését nem befolyásolhatta a könyvtárosnak a vitatott politikai kérdésekről alkotott saját véleménye. Mindkét oldalnak teret kellett adni, egyiket sem volt szabad kitiltani.

Még egyszer megemlítem, hogy ebben az esetben persze igenis kizártak anyagokat. S bár ezeket az anyagokat nem azért zárták ki, mert azok meghatározott álláspontokat képviseltek, nem kétséges, hogy meghatározott témák minden esetben kizárásra voltak ítélve. Mindig lesznek olyan anyagok, amelyek „nem valók" a könyvtárba, és ezeket az anyagokat a hagyományos elven működő könyvtárak nem fogják beszerezni.

A cybertérben azonban más a helyzet. Ha egy könyvtár csatlakozik a hálózathoz[79], elvben minden elérhetővé válik. A könyvtárosnak a beszerzésben játszott szerepe csökken, mert a „beszerzés" minden anyagra kiterjedően automatikusan folyik. A kérdés ennek alapján az, hogy a beszerzés módjának változása megváltoztatja-e azt a szerepet, amelyet a könyvtárosnak az eddigiektől alapvetően eltérő körülmények között kell betöltenie.

A választ, mint mondtam, nem könnyű megadni. Ám a bíróságok végül felismerik majd, hogy egyes nézetek tiltása sokkal jobban veszélyezteti hagyományainkat, mint a korábban leírt, személyazonosság alapján történő korlátozások. Ha a legitim érdek a gyermekek védelme a Ginsberg-beszédtől, akkor (az illő kommunikációról szóló törvény általam felvázolt változata és a hozzáférést korlátozó szoftverek közül) a kevésbé korlátozó eszköz ebben az esetben is a törvény egy újabb verziója.

Egy még rosszabb megoldás: a címkézés

Bármilyen rosszak is az előzőekben tárgyalt szoftverek, azért vannak előnyös tulajdonságaik is. Azt állítottam, a szólások egy részét a tanulmány elején megismert táblázat harmadik mezőjébe helyezik át; az előnyük az, hogy a beszéd legnagyobb részét meghagyják a második mezőben – nem bízzák a beszéd teljes körét megkülönböztető technológiákra. Csak a beszéd egyes válfajai esetében és csak bizonyos felhasználók tekintetében alkalmaznak megkülönböztetést. Ez a szűk hatókör nagy erény, igaz, hogy sok hiányossággal jár együtt.

A másik alternatíva, a PICS, nem tesz ilyen mértékű megkülönböztetést. A PICS hatékonyabb, mint az előzőekben bemutatott szoftverek, s hosszú távon is megoldást kínál a szűrés problémájára. Olcsóbb, általánosabban használható, s nagyobb teret enged a versenynek, mint az elérést tiltó szoftverek. És sokkal drámaibb hatással lesz mind a hálózat egészére, mind a szólásszabadság helyzetére, mint azok.

Hogy lássuk, miért, idézzük emlékezetünkbe a nagyhangú nyilatkozatokat, amelyeket oly gyakran lehetett hallani a hálózat születésének idején. Azt hallottuk, hogy a cyberspace szabályozhatatlan tér. E térben bármely tevékenység befejezéséhez rendkívül alacsony költség járul.[80] Mivel a „kilépési költség" alacsony, bármely központilag előírt korlátozás igen alacsony költségráfordítással megkerülhető. Az e generáció egyik, mára közhellyé vált jelmondata szerint „a hálózat hibaként értelmezi a cenzúrát, és létrehozza a kerülőutakat"[81].

A tartalom szabályozásának a lehetetlensége is egyértelmű volt. A tartalom nem szabályozható – hallhattuk –, mert lényegében lehetetlen azonosítani. A világ legjobb gépei sem tudnak megkülönböztetni egy obszcén novellát egy szexuális felvilágosítást szolgáló könyvtől, vagy egy szexoldalon szereplő szöveget egy orvosi tárgyú szövegtől. És mivel az automatikus azonosítás lehetetlen – vonták le a következtetést a teoretikusok –, a számítógép segítségével végzett automatikus szűrés is lehetetlen.

A szabályozás lehetetlensége jelentette szabadságunk alapját. Nem lehet szabályozni, ezért nem is kell félnünk a szabályoktól. A hálózat közegében érvényesülő korlátok biztosították e közegben a szólásszabadságot.

Ám a cybertér egyik legjelentősebb teoretikusa már igen korán előre látta, hogy a történet még nem ért véget. Igaz, hogy a hálózat jelenlegi architektúrája mellett gépek segítségével nem kivihető a cenzúra, ám Nicholas Negroponte figyelmeztetése szerint viszonylag csekély változás azonnal átalakíthatja ezt a helyzetet[82]. Ha minden anyagon szerepelne egy címke, akkor mi sem lenne egyszerűbb, mint a szűrés: a hálózaton lógó legbutább gépek is azonnal képesek lennének szűrni. Negroponte arra figyelmeztetett, hogy a cenzúra bevezetéséhez a kormányzatoknak nem kell mást tenniük, mint bevezetni a címkézést.

Aki megvalósíthatóvá teszi a címkézést, az a hálózatot alapvetően szabályozható térré alakítja át.

A PICS egy olyan rendszer, amely lehetővé teszi és ösztönzi a címkézést. Az ötlet egyszerű és szellemes. Mint a PICS fejlesztői felismerték, a tartalomszabályozás valójában két, elkülöníthető mozzanatból áll. Az egyik a szűrés: olyan szoftverre van szükség, amely végrehajt bármely, a hozzáférés megakadályozását előíró döntést. A másik a minősítés: olyan rendszerre van szükség, amelynek segítségével a hálózaton található anyagok kategóriákba sorolhatók. A PICS-t megálmodó W3C (World Wide Web Consortium) elválasztotta a minősítés és a szűrés mozzanatait, s egy olyan specifikációkészlettel állt elő, amely alapján e két feladatot ellátó rendszerek egymástól függetlenül is implementálhatók.

Az alapötlet szerint először ki kell dolgozni a nyelvet a minősítő és szűrőeljárások számára, majd ezen a nyelven mások is leírhatják saját eljárásaikat mind a szűrés, mind a címkézés tekintetében. A rendszer így mind a két tartományban teret enged a versenynek: a minősítőszolgálatok a címkézés terén, míg a szoftverfejlesztő cégek az e minősítések alapján működni képes szűrőmechanizmusok kialakítása terén vannak versenyhelyzetben. Ez a párhuzamos versengés egyre több olyan terméket eredményez majd, amely a PICS implementációja, s így lehetővé teszi a hálózati tartalomnak e rendszer segítségével történő szűrését.

Bizonyos szempontból mindez ideálisnak tűnhet. A PICS nem csak azt teszi lehetővé, hogy mindenki megválassza a maga minősítőrendszerét, hanem minden egyénnek és csoportnak lehetőséget biztosít arra is, hogy egymással versengő minősítőrendszereket dolgozzanak ki. Ebben az értelemben a PICS „horizontálisan semleges": mind a keresztény jobboldalnak, mind az ateista baloldalnak lehet minősítőrendszere, s mindenki azt a rendszert választhatja, amelyet a legjobbnak gondol.

Ám a PICS „vertikálisan" is semleges. Nem csak a nagy számú szűrő közötti választást teszi lehetővé, hanem azt is, hogy ezeket a szűrőket az elosztási lánc bármelyik szintjén telepíteni lehessen – méghozzá láthatatlanul. A szűrő telepíthető az otthoni számítógépre, telepíthető az Internet-szolgáltató szintjén, és – elvileg – telepíthető egy adott ország szintjén is. A PICS nem részesíti előnyben a helyi ellenőrzést, s nincs a központi ellenőrzés ellen. Fejlesztői szerint a rendszer „semleges" abban az értelemben, hogy a felsorolt pontok bármelyikére telepíthető[83].

Ez a jellemző igen fontos, fordítsunk hát rá kicsit több figyelmet. A PICS az alkalmazási rétegben elhelyezkedő szűrési protokoll[84], mely vég-vég (end-to-end) kapcsolatot használ. A szűrőt valamely felhasználó által indított alkalmazás aktiválja. A szűrés nem érinti a hálózati adatfolyamot; a küldő és a címzett között elhelyezkedő rendszerek nem végeznek értékelést azzal kapcsolatban, hogy valamely üzenetet annak tartalma alapján továbbítsanak-e. A rendszer – akár a posta – csomagokat továbbít, s azok tartalmára nincs tekintettel. A PICS csak egy konvenció, amely alapján ezeket a csomagokat címkézni lehet, hogy a címzett, miután megkapta a csomagot, eldönthesse, hogy mit csináljon vele.

Ez a felépítés összhangban van az Internet felépítését meghatározó filozófiával. A filozófia középpontjában az adatcsere megkönnyítése áll. Bármely rendszerrel szemben, amelynek célja, hogy megakadályozza valamely anyag elérését, illetve szűrést végezzen a tartalom alapján, az a követelmény, hogy az adatfolyam megszakítása nélkül legyen alkalmas e feladatok elvégzésére. Ezért ilyen rendszert csak a felhasználó szintjén lehet megvalósítani – ilyen megvalósításra példa a PICS.

A PICS azonban egy ennél alapvetőbb követelménynek is eleget tesz: a szűrés általános megoldását kínálja. Bár nem szükséges a felhasználói szinten kívül máshová is telepíteni, ám kétségkívül lehetséges. Mivel általános a kialakítása, a PICS filter az elosztási háló bármely szintjére telepíthető. Semmi nem korlátozza az alkalmazások szűkebb területére, kizárólag valamely adott szűrési feladat ellátására. A PICS megfelel annak az ideálnak, amely szerint egy rendszer jobb, ha általános, mintha specifikus.

A PICS így megfelel a számítástechnika által támasztott elvárásoknak és a rendszertervezés szempontjainak is. Ám akármilyen elismerésre méltó legyen is a PICS ezen tiszteletreméltó szempontokból, nyilvánvaló, hogy a hálózat architektúráját nem csak e szempontok szerint kell megítélni, sőt, még csak nem is ezek a legfontosabb szempontok az értékelés során. Inkább azt a kérdést kell feltennünk, hogy a rendszer összefér-e a szólásszabadság értékeivel. Véleményem szerint nyilvánvaló, hogy nem[85].

A PICS két tekintetben is semleges: azon értékek tekintetében, amelyek szerint a szűrés történik, valamint a tekintetben is, hogy ki telepíti a szűrőt. Ám az első kiegészítés nem semleges. Míg a felhasználó által előírt cenzúra természetesen összefér a szólásszabadság értékeivel, a kormányzat által lehetővé tett, felsőbb szintről érvényesített cenzúra nem[86]. Ha két modell közül kell választani, melyek egyike csak a felhasználó által végzett ellenőrzésre ad módot, a másik ellenben mind a felhasználó általi, mind a felülről történő

A KORMÁNYZATNAK NEM FŰZŐDIK LEGITIM ÉRDEKE AHHOZ, HOGY ÉRVÉNYESÍTSE A KÖZPONTI ELLENŐRZÉST.

ellenőrzést lehetővé teszi, a kormányzatnak álláspontom szerint egy szűk esetcsoport kivételével nem fűződik legitim érdeke ahhoz, hogy érvényesítse a központi ellenőrzést. Így két architektúra közül, amelyek egyike általában megkönnyíti a felülről történő szabályozást, míg a másik csak szűk körben könnyíti meg azt, a Kongresszusnak az utóbbit kell választania, ehhez fűződik legitim érdeke.

Az alábbiakban részletesen kifejtem ezt az alkotmányos érvet. Ám előbb hadd támasszam alá azt az állítást, hogy a létező architektúrákhoz képest a PICS megkönnyíti majd a felülről érvényesített szűrést, s a szűrés e fajtája jellemző a PICS rendszerére.

Példaképp említhető az az eset, amikor a PICS-rendszert valamely keresőgép használja. Bár a felhasználó esetleg úgy döntött, hogy egyáltalán nem szűri a tartalmat, az általa igénybe vett keresőgép a PICS segítségével mégis szűri a keresés eredményét. Így a felhasználó csak olyan anyagokat érhet el, amelyek túljutottak a keresőgép szűrőjén[87]. Ez érzésem szerint felülről érvényesített szűrés. A példabeli eset különösen aggályos azért, mert a PICS-ben nincs semmi, ami előírná, hogy a felhasználóval tudatni kell azt a tényt, hogy a keresőgép szűrést alkalmaz. A felülről érvényesített szűrés tehát ebben az esetben észrevétlen marad. Mint Jon Weinberg beszámol róla, fontolóra vették, hogy ilyen esetekben a rendszer értesítse a felhasználót – ám az ötletet némi fontolgatás után elvetették[88].

A rendszer tehát nem gátolja a felülről történő szűrést, és azt sem írja elő, hogy ennek megtörténtéről információt kell adni. A rendszer nem ismer korlátokat a szűrt vagy szűrhető anyagok skáláját tekintve sem. A rendszer általános és semleges – olyan általános szűrési standard, amely használójára bízza, hogy milyen tartalmakat és hol kíván szűrni. A konstrukció nem véletlenül ilyen. A fejlesztők kijelentései szerint nem kívánnak állást foglalni a szűrhető anyagok körével kapcsolatban[89], s a tekintetben sem, hogy mely szintre kerüljön a rendszer. A rendszer tudatos döntés eredményeképp lett olyan, amilyen, s e döntés a szólásszabadsággal kapcsolatos aggályokat vet fel.

A PICS alkotóinak persze jogukban áll, hogy közömbösen szemléljék mindazt, amit a rendszer lehetővé tesz, ám mi nem lehetünk közömbösek egy olyan technológiával szemben, amely mind az állami, mind a személyesen kivitelezett cenzúrát megkönnyíti, mint ahogyan aziránt sem viszonyulhatunk közönnyel, ha valaki nukleáris bombákat szállít Észak-Koreának vagy Kadhafinak. Legalábbis veszélyes ötlet (a szólásszabadság szempontjából tekintve) egy olyan technológiát használni, amely lehetőséget ad az olcsó, központosított szűrésre. Rá kell kérdeznünk, hogy valóban jó-e számunkra és a világ számára, ha a hálózat lényegi sajátosságait megváltoztatjuk csak azért, mert megrögzött módon küzdünk az illetlenség ellen.

Semmi kétség, a PICS változtat majd a hálózat jellemzőin[90]. Már szinte unalmas újra és újra rámutatni, hogy a hálózat régi architektúráját éppen azért tervezték úgy, ahogy, hogy az ellenálljon az ilyesfajta kontrollnak, s az „Internet" néven általunk exportált architektúra a szólásszabadság védelmének egyik legfontosabb eszközévé vált szerte a világon. Ám a „pornó problémájával" kapcsolatos megszállottságtól hajtva úgy építjük át a hálózatot, hogy annak közege ellenőrizhetővé váljon: ennek az ellenőrzésnek az eszköze a PICS. Ám ez a rendszer az ellenőrzést nem csak az illetlen anyagok tekintetében könnyíti meg, hanem bármely meghatározott tartalom vonatkozásában. A PICS segítségével kiszűrhetjük az illetlenséget, a náci beszédet, a kínai kormányt bíráló véleményeket, vagy a szingapúri parlament legitimitását megkérdőjelező anyagokat. Az architektúra oly módon alakítható az igényekhez, ami a „CDA-szerű" szabályozás esetében ismeretlen.

A PICS támogatói három választ adnak ezekre a bírálatokra. Ezek közül kettő véleményem szerint bizonyos, kevésbé fontos tényezőket figyelmen kívül hagy, a harmadik pedig – bár a technológiáról való gondolkodás közkeletű módját tükrözi – hibás.

Az első válasz a választás lehetőségére mutat rá: a PICS csak akkor tartja távol az anyagot, ha a felhasználó így döntött. Nem teszi kötelezővé a szűrést, sőt még azt sem, hogy a site-ok támogassák a rendszert. A PICS teljesen önkéntes alapon működik, és minden felhasználó előtt nyitva áll a lehetőség, hogy egyszerűen kikapcsolja a szűrőt.

Az állítás a technikát tekintve igaz, ám ugyanakkor félrevezető. Ha a PICS nem válik de facto szabvánnyá, akkor a felhasználóra kifejtett korlátozó hatása valóban igen csekély[91]. Ám ha de facto szabvánnyá növi ki magát, akkor a hozzá társuló hatás igen káros lesz. Ha a különböző szoftverek úgy implementálják a PICS-t, hogy a nem minősített site-ok elérését letiltják, akkor az a minősítés elvégzésére ösztönzi majd a site-okat. Mint az alábbiakban rámutatok, a saját anyagok minősítése igen súlyos tehertétellel jár. Ha a saját anyagok minősítése válik bevetté, akkor a hálózaton való létezéshez mindenkinek osztályba kell sorolnia magát, s ha ezt rosszul teszi, akkor a jogi felelősségrevonás egyre erősödő fenyegetésével kell szembenéznie. Mindkét tényező lényeges, a szólásszabadsággal kapcsolatos aggályokat vet fel[92].

A PICS-szel szemben megfogalmazott kritikákra adott második válasz tagadja azt, hogy bárminek ez a rendszer lenne az oka. A kínai kormányzat PICS nélkül is képes tartalomszűrést végezni. A szűrést a tűz-

fal-technológiák teszik lehetővé. Annak az államnak, amely szűrést akar végezni, egyszerűen be kell állítania a tűzfalat, s figyelemmel kell kísérnie a megengedhető és a tiltott site-ok listáját.

Ám a válasz egyes következményeket nem vesz figyelembe. A PICS vállalkozása feltételezi azt is, hogy a minősítéseknek idővel piaca alakul ki[93]. Ez a piac megkönnyíti majd a címkézést végzők közötti versenyt. És joggal feltételezhetjük, hogy ha ez a verseny megindul, akkor a címkézés költsége csökkenni fog. Nem lehet kétséges, hogy a második címkéző rendszer határköltsége kisebb lesz, mint az első rendszeré[94]. Ha a minősítés egyszer már megtörtént, akkor jóval olcsóbb lehet egy olyan megoldás, amelynek keretében az egyik rendszerben korábban minősített anyagot osztályba sorolják valamely másik rendszer alapján is. Tehát ha a címkéző szolgáltatások piaca kialakul, akkor a minősítés költsége csökken. És ha a költség kellően alacsony, akkor nem csak Kína, hanem Tajvan, az IBM, a Harvard Egyetem, s minden helyi iskola-felügyelőség szert tehet saját címkéző rendszerre[95]. Ez megint csak azt jelentené, hogy a beszéd piacán növekedne a megkülönböztetés mértéke. Ha a hálózati tartalom minősítésére szolgáló címkézés ára esik, akkor nő a hálózaton működő minősítő rendszerek száma. Ha nő a minősítő rendszerek száma, akkor nő a hálózat közegében a megkülönböztetés mértéke is.

A harmadik válasz a „nem a puskák ölnek, hanem az emberek" érvelés egy kidolgozottabb változata. Ezt az álláspontot fejti ki igen hatásosan Mike Godwin[96], aki egyéként nem támogatja a PICS-t. Godwin szerint az új technológia attól függetlenül megjelenik, hogy üdvösnek tarjuk vagy sem; a technológia támadása helyett inkább annak helytelen alkalmazásait kell támadni.

Ám nem csak ezek a választási lehetőségeink. Nem egyszerűen arról van szó, hogy a technológiát vagy annak alkalmazását támadjuk. Lehet például bírálni a technológia egyes jellemzőit is. Képzeljük csak el, hogy elhanyagolható költségek mellett olyan lövedékeket tudnánk előállítani, amelyek nem hatolnak be a gyermekek testébe, ám ha felnőtt a célpont, akkor a szokásos módon működnek. A gyermekek bőréről azonban ez az új típusú lövedék egyszerűen visszapattanna. Ha mindez technológiailag lehetséges – és főképp olcsó – lenne, akkor nem sokat adnánk annak a szavára, aki azzal állna elő, hogy „ne a technológiát támadjátok (mely ebben az esetben a hagyományos lövedék), hanem azokat, akik gyerekekre lőnek". Helyesebben tesszük, ha mind a megkülönböztetést lehetővé nem tévő technológiát, mind a gyerekekre célzó fegyvertulajdonosokat támadjuk. Ha a technológia átalakítható oly módon, hogy ennek következtében megszűnnek a használat legnagyobb veszélyt hordozó módjai, akkor miért ne támogatnánk a technológiának ezt az új válfaját? Miért ne követeljük meg a tervezőktől, hogy a terv az adott technológia tekintetében a lehető legkisebbre szorítsa a balesetekből eredő költségeket?

Általános esetben természetesen megtesszük. A szerződésen kívüli károkozás joga nagyrészt hasonló követelményen alapul. Senki nem mentesülhet a felelősség alól azzal, hogy „rossz a terv", ha a terméket másképpen is tervezhették volna. Hasonló igényeket kell érvényesítenünk az Internet tervezőivel szemben is. Minden pillanatban azt kell kérdeznünk, vajon nincs-e olyan architektúra, amely jobban összhangban áll az alkotmányos értékekkel, függetlenül attól, hogy a jelenlegi megfelel-e a tervezés során követendő más, a számítógép-tudomány művelői által megállapított alapelveknek. A tudománynak is megvan a maga esztétikája – ám számunkra az alkotmány esztétikája az igazán fontos.

Ezen a helyen nem az a fő célom, hogy a PICS ellen érveljek. Meg kell mondanom, hogy az első reakcióm hevesebb volt, mint amekkorát később kialakított véleményem alapján indokoltnak látok. A címkézés valamilyen formája talán tényleg elkerülhetetlen. A PICS adatok fölötti architektúrája rendkívül hasznos célokat is szolgálhat[97]. Hogy egészében véve van-e értelme, azt igen nehéz volna megválaszolni, s a helyes válasz megtalálását nem segíti, ha csak az illetlenség e rendkívül szűk témaköre kapcsán vizsgálódunk.

A célom inkább az, hogy rámutassak a PICS és a Kongresszus jogköre közötti viszonyra. A kérdés a Kongresszus jogkörének terjedelmét firtatja, s megválaszolásához nincs szükség arra, hogy a PICS-t illető általános kérdésekre is választ találjunk. Akár a PICS a legjobb architektúra, akár nem, álláspontom szerint a Kongresszus nem alkalmazhatja ezt a rendszert az illetlenség-probléma megoldására tett kísérletek során.

Az értekezés utolsó részében ezt az alkotmányos érvelést szeretném felvázolni. Amellett érvelek majd, hogy a legtöbb, amit a Kongresszus tehet, hogy elfogadja az általam felvázolt illő kommunikációról szóló törvényt. A PICS a piacnak köszönhetően fejlődésnek indulhat, s a piac talán végül el is fogadja majd – ám a Kongresszus nem fogadhatja el.

Emellett nem feledkezhetünk meg arról a kérdésről, amely még az első kiegészítést illető problémánál is fontosabb. Akár elfogadhatónak tűnnek az alkotmánnyal kapcsolatos érveim, akár nem, a hálózat általános architektúráját illető változások következményeit nem lehet figyelmen kívül hagyni. Attól függetlenül, hogy a PICS a kelleténél szélesebb körben

könnyíti-e meg a szűrést, bizonyos, hogy központosítottabb szűrést tesz lehetővé, mint a jelenleg ismert Internet. Az első kiegészítés minket talán megvéd e központosítás következményeitől. Ám mindazokat, akinek a szólásszabadság hasonló tradíciója nem adatott meg, nem fogja megvédeni.

A teljeskörű szűrés alkotmányossági problémája

Az állam által támogatott vagy ösztönzött PICS-en alapuló szabályozás vonatkozásában a szűkre szabottság alkotmányossági kérdése vethető fel.[98] Ez a szabályozás ahhoz vezetne, hogy a szűrést a beszéd jóval szélesebb körére alkalmaznák, mint amit a legitim kormányzati érdekek indokolnak. A PICS a hálózat architektúráját egy az egyben a második mezőből a harmadikba helyezné át.[99] A hálózat architektúrája jelenleg alapvetően nem-megkülönböztető, ám ez a szabályozás alapvetően megkülönböztetővé tenné azt. Ez az alapállapot nem csupán a beszéd egy szűk körben meghatározott válfaját érintené, hanem általában, minden szólás tekintetében érvényesülne. A szabályozás a mindenfajta beszéddel kapcsolatban megkönnyítené a megkülönböztetést a hálózat közegében, s a megkülönböztetést a hálózat elosztási láncának minden szintjén elősegítené.

A KÉRDÉS AZ VOLT, HOGY ELŐÍRHATJA-E A KORMÁNYZAT AZT, HOGY A „KÜLFÖLDI KOMMUNISTA PROPAGANDÁT" TARTALMAZÓ ANYAGOKAT A POSTAHIVATALOK NE KÉZBESÍTSÉK, CSAK ABBAN AZ ESETBEN, HA A FELTÜNTETETT CÍMZETT AZT EGY LEVELEZŐLAP VISSZAKÜLDÉSÉVEL KÜLÖN KÉRI.

Véleményem szerint ez a változás jóval nagyobb, mint amekkorát a kormányzatnak a megkülönböztetés könnyítéséhez fűződő legitim érdekei indokolnának. A kormányzatnak legitim érdeke fűződhet a címkék, a szűrés bevezetéséhez, vagy egyes szólásokhoz való hozzáférés letiltásához, ám ez az érdek szűk körű. Az érdek e szűk köre meghatározza, hogy a kormányzat legitim módon mely címkézési eljárásokat támogathatja. Állításom tehát a következő:

Ha a kormányzatnak a beszéd X osztályának szűréséhez legitim érdeke fűződik, ám ez az érdek a beszéd Y és Z osztálya esetében nincs meg, s két architektúra létezik, melyek közül az első szűrné az X, Y, és a Z osztályt, míg a második csak az X osztályt, akkor a Kongresszus alkotmányosan támogathatja a technológiák második típusát, ám nem támogathatja alkotmányosan az első típust. Támogathatja azokat az architektúrákat, amelyek az X osztályt szűrik, ám azokat nem, amelyek az X, Y és Z osztályba sorolható beszéd szűrését is megkönnyítenék.

Állításom szerint a jelenlegi illő kommunikációról szóló törvény az első architektúrát képviseli, a PICS pedig a másodikat.

Érvelésemet közvetlenül a szűkre szabottság fogalmára alapozom[100]. Ám támaszkodom két esetcsoportra is; a két csoport közötti távolság nagy, ám mégis van közöttük összefüggés. Ezen esetek és az általuk lefektetett alapelvek igen jelentős mértékben korlátozzák a Kongresszus azon jogkörét, hogy befolyásolja a szólás piacának jellemző vonásait.

Az esetek első csoportja a Kormányzat azon intézkedéseivel kapcsolatos, amelyekkel az egyébként védett szólást a push irány felől a pull irány felé próbálta terelni. A technológia ebben az esetben a postai levél, a szabályozott tevékenység az e technológia alkalmazásával történő közvetlen üzletszerzés. A Bolger v. Youngs Drug Product Corp.-ügy a legutóbbi példa[101], amelynek tárgya olyan törvény volt, amely fogamzásgátló szerekkel kapcsolatos információs anyagok rendelés nélküli postázásáról szólt. Ezek az anyagok nem voltak obszcénak, még a Ginsberg-ügy alapján sem (tehát gyermekek tekintetében sem) minősültek obszcénnak. Ám a Kongresszus – talán joggal – mégis úgy vélte, hogy a legtöbben az ilyen anyagokat sértőnek találnák. Ezért a Kongresszus (1) megtiltotta az óvszerrel kapcsolatos információk push-árusítását és (2) megkönnyítette az ugyanezen anyagokhoz való hozzájutást, tehát azok pull-árusítását. A két intézkedés együtt azt volt hivatva biztosítani, hogy a fogamzásgátló szerekkel kapcsolatos anyagok csak azoknak az otthonaiba juthassanak el, akiket az ilyen anyagok (várhatóan) nem sértenek.

A bíróság megsemmisítette a törvényt. A döntés szerint a push-forgalmazás tiltása abban az esetben is megengedhetetlen, ha ezzel együtt a Kongresszus megkönnyítette a pull-árusítást. A törvény tárgya a védett szólás volt. A védett szólás tilalmát pedig nem lehet azzal igazolni, hogy azt egyszerűen árusítás módjának megváltoztatásaként tüntetik fel. A sértő jelleg pedig nem elégséges ahhoz, hogy a kormányzat szabályozási jogkörét megalapozza. Ehhez ennél többre van szükség. Ha a piac a push-árusítást részesíti előnyben, a kormány nem teheti kizárólagossá a pull-módot. Az ügy lényege az, hogy a kormányzat nem avatkozhat be az egyik vagy a másik árusítási módot támogatva olyan szabályozással, amely valamelyik mód tilalmát írja elő.

Ugyanerre a következtetésre jutott a bíróság a jóval korábbi Lamont v. Postmaster General-ügyben[102]. A kérdés az volt, hogy előírhatja-e a kormányzat azt, hogy a „külföldi kommunista propagandát" tartalmazó anyagokat a postahivatalok ne kézbesítsék, csak ab-

ban az esetben, ha a feltüntetett címzett azt egy levelezőlap visszaküldésével külön kéri. Ez a szabályozás is arra irányult, hogy a védett beszéd árusításának a szerkezetén változtasson. A bíróság megsemmisítette a törvényt: a döntés szerint a kormányzat nem játszhat szerepet annak meghatározásában, hogy a beszéd e fajtáját melyik architektúra igénybevételével árulják, kevésbé általánosan fogalmazva: nem írhatja elő a beszéd egy adott válfajának különleges elbírálását az ilyen beszédről alkotott közvélekedés alapján. Az első kiegészítésből következően a kormányzat nem avatkozhat bele e beszéd terjesztésének módjába[103].

A Kongresszustól mindkét döntés megtagadta a védett beszéd push-árusítására vonatkozó tiltás előírásának a jogkörét, olyan esetekben is, amikor engedélyezte (vagy megkönnyítette) az ilyen beszéd pull-árusítását. Ám ez nem jelenti azt, hogy a Kongresszusnak egyáltalán ne lenne jogköre a push-árusítás tiltására. Egyes esetekben túlélték az első kiegészítésen alapuló szigorú vizsgálatot olyan tartalomsemleges szabályozások, amelyek kapcsán a „magánlakás sérthetetlenségének" szempontja is felmerült[104]. Ám sokkal fontosabb, hogy a korábban az általam a harmadik típusba sorolt szólások esetében – amelyekhez a felnőtteknek joguk van, ám a gyermekeknek nincs – az államnak megvan az a jogköre, hogy az árusítás push-módja helyett pull-módot írjon elő. Ez természetesen magából a Ginsberg-ügyből következik, az alapelvet a bíróság számos más hasonló kontextusban is fenntartotta[105]. Ezek az esetek tehát szigorú határokat szabnak a Kongresszus jogkörének, ha az védett szólás push-árusítását akarja tiltani, ám nem korlátozzák az állami jogkörét, ha a tiltás tárgya a beszéd Ginsberg-ügyben megismert köre.

NEM ELÉG HÁTRADŐLVE VÁRNI AZ INFORMÁCIÓT, HANEM ÉRTE KELL MENNI.

Az irányadó esetek másik csoportja nem ad lehetőséget ilyen egyértelmű következtetések levonására. A Rowan v. U.S. Post Office-ügy[106] tárgya olyan szabályozás volt, amely szerint mindenki rendelkezhetett a postahivatalban arról, hogy egy meghatározott személytől érkezett küldeményt számára ne kézbesítsenek. A bíróság azzal engedélyezte ezt a szűrést, amennyiben maga a megrendelő dönt a kézbesítendő és nem kézbesítendő anyagok köréről. A kormányzat a döntés szerint nem hatalmazható fel arra, hogy meghatározza, melyek a „hasonló" feladók, illetve nem érvényesíthet olyan előírásokat, amelyek a kézbesítést az e „hasonlóság" vonatkozásában általa hozott döntéshez kötné. A kormányzat csak a címzett óhajának megfelelően cselekszik, s ez összhangban áll az első kiegészítéssel.

Sokan ezen ügy alapján érvelnek amellett, hogy a kormányzat engedélyezheti a szűrést. Ám az én véleményem szerint e döntés jelentése egyszerre sokkal kevesebb és sokkal több ennél. A döntés nem szűrést lehetővé tévő kormányzati előírásokat hagyott helyben, hanem egy push-technológia esetében hagyta érvényre jutni a fogyasztói választást. Hogy a választásnak éppen a kormányzat szerzett érvényt, az pusztán a kormányzatnak a postai szolgáltatások terén élvezett monopolhelyzete volt. Ennek alapján a döntés nem értelmezhető úgy, hogy arra hivatkozva a kormányzat a beszéd szűrésével kapcsolatos eljárásokat határozhatna meg.

S még ha olyan értelmezésre is jutnánk, hogy a kormányzatnak mégis megvan erre a jogköre, ez az eset akkor is csak a push-technológiák vonatkozásában igazolná ezt a jogkört. A „házhoz jövő" küldemények elleni védekezési lehetőség pedig ebben az esetben talán a spam (kérés nélkül küldött, általában reklámcélú e-mail) esetére is kiterjedhetne. Ám e jogkör nem lenne kiterjeszthető az Internet összes területére, hiszen a hálózati technológiák nagy része – mint a Reno v. ACLU-ügyben hozott döntés megállapítja[107] – nem push-, hanem pull-technológia. Az esetek legnagyobb részében nem elég hátradőlve várni az információt, hanem érte kell menni. És még ha valamely módon igazolhatók is a push-technológiák keretei között a védekezés lehetőségét megteremtő eljárások, ez az igazolás nem szükségszerűen áll fenn a pull-technológiák vonatkozásában.

A pull-technológiák esetében is alapelvként kell érvényesülnie azonban a Rowan-ügyben megállapított korlátozásnak. Lényeges, hogy a kormányzat szerepe abban az esetben csak a végrehajtás volt. A kormányzat a címzett döntéseit érvényesíthette, ám maga nem dönthetett arról, hogy hasonlít-e a megadottakhoz valamely feladó vagy tartalom. Ez a korlátozás fontos következménnyel jár minden olyan esetre nézve, amelyben a kormányzat szűrőrendszerek alkalmazását kívánja támogatni. A szűrést nem csak egyetlen architektúra szolgálhatja, az anyagok elérését nem csak egyfajta eljárással lehet letiltani. Bármelyik eljárást alkalmazzuk is, a beszéd egyes osztályaival kapcsolatban döntéseket kell hozni, s a kormányzat a válogatásban valamilyen módon minden esetben részt vesz. Ám a Rowan-döntés korlátozza ezzel kapcsolatos jogköreit mind a push-technológiák – hiszen az ügy tárgya is ilyen volt –, mind a pull-technológiák vonatkozásában, s ez utóbbi tekintetben a korlátozás még erőteljesebb.[108]

A két esetcsoportban született döntések helyes olvasata álláspontom szerint az, hogy a védett beszéd szabályozása során a kormányzat csak korlátozott mértékben könnyítheti meg a szűrést. A beszéd meghatározott, szűk köre esetében előírhatja, hogy azt ne push-,

hanem pull-technológiával árusítsák, általában azonban nem. Ezért nem támogathat olyan szűrési architektúrát, amelynek hatása a beszéd e szűk körén kívül is jelentkezik. Legalábbis nem teheti ezt akkor, ha létezik olyan alternatíva, amely segítségével a legitim cél elérhető, és közben nincs szükség szélesebb körű szűrésre.

Az állam által támogatott vagy ösztönzött PICS-szűrés sértené ezt a követelményt. Alapértelmezésben ugyanis a rendszer hatékony működéséhez szükség van a címkézés elvégzésére. A beszélő tehát választhatna, hogy vagy címkéz, elvégzi saját anyagainak minősítését, vagy lassanként elérhetetlenné válik mások számára az Interneten. A minősítés kötelezettsége maga is felvet az első kiegészítéssel kapcsolatos aggályokat[109], ám fontosabb, hogy a push-közegből a pull-közeg irányába terelné a szólások teljes körét. Olyan ez, mintha az állam előírná, hogy képes újságokat csak pult mögül, a vásárló kifejezett kérésére szabad eladni. [110] Míg a Ginsberg-beszédet tartalmazó lapok esetében e szabályozás megfelelően igazolható volna, a lapok többsége esetében nem. Még ha azt feltételezzük is, hogy az eladók foglalkoztatásával járó költségek nem jelentenek különösebb terhet, akkor sem igazolható az ilyen szabályozás. Az állam egyszerűen azon az alapon, hogy egyes lapok push-árusítását tilthatja, nem tilthatja az összes lap ilyen árusítását.

Az állam nem támogathatja a megoldást, ha létezik kevésbé korlátozó alternatíva. Az általam felvázolt illő kommunikációról szóló törvény ilyen alternatíva. Ez a szabályozás csak a Ginsberg-beszédet korlátozná: az e körön kívül eső szólások elérését nem korlátoznák az állam által előírt szabályok. A felhasználók szűrhetnének a saját szempontjaik szerint. Ennél is fontosabb, hogy a politikai és sértő beszéd árusítása szabadon meghatározott módon történhetne.

Végül még egy utolsó megjegyzés: az, hogy felmerülnek-e a PICS-szel kapcsolatban alkotmányossági problémák, az állam által játszott szerep függvénye. Jogosak az alkotmányossági kifogások, ha az állam a PICS-szűrést előíró jogszabályokat alkot, ám ha a közigazgatás pusztán kiáll a rendszer használata mellett, akkor nem feltétlenül azok[111]. E kettő között helyezhető el az az eset, amikor az anyag közzétevője számára szabályok írják elő a pontos címkézést, a címkézést használó architektúra létrejötte pedig döntően kormányzati nyomás eredménye. Álláspontom szerint ilyenkor állami intézkedés valósul meg[112].

KONKLÚZIÓ

A jog szabályozza a szólást – de nem csak a jog. Általában a normák, s a piac is. Ám ebben az értekezésben elsősorban az architektúra által történő szabályozásról szerettem volna szólni, amely a szólásnak teret adó tér felépítésétől függően fejti ki hatását. [113]

Az Internet pár évvel ezelőtti architektúrája kevés lehetőséget kínált arra, hogy a hálózat tartalmát bárki központilag szabályozza. A net koncepciója kizárta az ilyesfajta kontrollt, s így biztosította a szólásszabadságot. Értekezésemben azokat a következményeket kívántam számba venni, amelyek két, egymástól nagyon sokban különböző architekturális változással járnak együtt. Az egyik változás azt feltételezi, hogy a felhasználók egyes tulajdonságait azonosítani lehessen, míg a másik azt, hogy a tartalmat címkézzék. A második változás állításom szerint mind az Egyesült Államokban, mind azon kívül sokkal mélyrehatóbb következményekkel járna a hálózati kommunikációra.

A hálózati szólásszabadságért vívott háború első csatáját megnyertük, ám most tennünk kell azért, hogy megnyerjük magát a háborút is. A *Reno*-ügy tapasztalatainak a birtokában a Kongresszus legközelebb majd körültekintőbben fog cselekedni. Az is lehet, hogy e tapasztalatok arra késztetik, hogy ne cselekedjen – álláspontom szerint ez is igen káros volna. Ám közben lassan változik a hálózat architektúrája – ebbe az irányba hat az a félelem, hogy a Kongresszus mégis cselekedni fog, ezt segítik az elnök azon törekvései, hogy cselekvésre ösztönözze a magánszféra szereplőit. Az igazi fenyegetést most nem a Kongresszus által alkotott szabályozás jelenti, hanem az a szabályozás, amelynek forrása a működés alapját jelentő kód. A legfontosabb kérdések tehát most azok, hogyan is szabályoz a hálózati architektúra, milyen értékválasztásokat tükröz ez a szabályozás, és a kormányzat milyen eszközökkel befolyásolhatja ezeket a választásokat.

Hagyomány, hogy félünk a kormányzati szabályozástól, ám szemet hunyunk a magánszféra által érvényesített szabályozás felett. Ösztönösen tartunk a jogszabályoktól, ám azzal a szabályozással, amelyet a kód jelent, nem tudunk mit kezdeni. Ezzel az értekezéssel arra szerettem volna figyelmeztetni, hogy az Internet architektúrája is ugyanúgy meghatározott értékválasztásokat tükröz, mint ahogy egy-egy jogszabály, és ezen választásokkal szemben ugyanolyan kritikusnak kell lennünk, mint a jogszabályokban rejlő választásokkal szemben.

Amerika adta a világnak az Internetet, s ezzel a szabad szólás egy rendkívüli jelentőségű közegét. Amerika most átalakítja az Internet felépítését – azt szeretném, ha az átalakítás során nem veszne el, amit az Internet eredetileg adott.

(Forditotta: Jóri András)

JEGYZETEK

1. Kalifornia Büntető törvénykönyve (California Penal Code), 313.1(c)(2) és (h) §
2. Mint a következőkben majd részletesebben kifejtem, a mérce a *Ginsberg v. New York*-ügyből származik, ám mivel azt az esküdtszékeknek kell alkalmazniuk, a gyakorlatban az alkalmazás igen változatos eredményekkel jár. Hasznos bevezető: Comment: *The Jury's Role in Criminal Obscenity Cases*, 28. U. Kan. L. Rev. 111 (1979).
3. Egy hitelkártya vagy az újságárusoknál vásárolható „zseton" segítségével működő gép valószínűleg megfelelne a követelményeknek, az utóbbi persze akkor, ha az eladó ellenőrizné a vásárló életkorát.
4. Lásd például: „E törvényjavaslat célja az, hogy a gyermekek ne vásárolhassak automatákból ártalmas anyagokat tartalmazó bulvárlapokat. Senate Com. on the Judiciary Committe Report on A. B. 17 (Kalifornia, 1994. február 1.)
5. Brief Amici Curiae (of Feminists for Free Expression and Californians Against Censorship Together in Support of Plaintiffs-Appellants 5. o., 8–13, *Crawford v. Lungren*, 96 F.3d 380 (9th Cir, 1996)(No. 95–56570); Appellant's Brief 17–37. o., *Crawford v. Lungren*, 96 F.3d 380 (9th Cir. 1996)(No. 95–56570).
6. *Crawford v. Lungren*, 96 F.3d 380 (1996)
7. Uo., felülvizsgálat elutasítva, 117 S. Ct. 1249 (1997)
8. Communications Decency Act (CDA)
9. Az egyik a szabályozás alá vont technológiák különbözősége, egy másik a szövegezés különbözősége, amellyel a szabályozás alá vont „beszéd" körét kívánták meghatározni.
10. 117 S.Ct. 2329 (1997), A Fundmentum *Döntés után* című rovata magyar nyelven közli a Legfelsőbb Bíróságnak a Reno v. ACLU-ügyben hozott határozatát.
11. Igen jól megvilágítja ezt Eugene Volokh: *Freedom of Speech, Shielding Children, and Transcending Balancing,* 1998 Sup. Ct. Rev. 31, 38–39 (1998)
12. Az alpereseket képviselő Bruce J. Ennis szóbeli meghallgatása. Lásd az Interneten az alábbi címen: <*http://www.aclu.org/issues/cyber/trial/sctran.html#ennis*>, „Az eljárt bíróság megállapította azt a tényt, lásd a fellebbezéshez csatolt függelék 32a–42a oldalait, hogy számos technológia, számos olyan szoftver áll rendelkezésre, amelyek segítségével a szülők, ha komolyan aggódnak, teljes egészében letilthatják az Internet-hozzáférést, vagy szűréssel oly módon korlátozhatják azt, hogy a gyermek az Internet meghatározott részeihez hozzáférhessen, más részeihez pedig ne.
13. Így volt ez a filmszínházak, a televízió és a rádió szabályozásának története során, lásd Thomas G. Krattenmaker és L. A. Powe, Jr.: *Converging First Amendment Principles for Converging Communications Media*, 104 Yale L. J. 1719 (1995) Lásd még: *Comment, Indecent Speech – Communications Decency Act: Reno v. ACLU*, 111 Harv. L. Rev. 329, 334 (1997), bár mint arra Mark Lemley rámutat, ez a változás egybeesett a szólásszabadságot illető védelem szintjének általános emelkedésével.
14. Másrészt – semmi kétség – a bíróság jogi munkatársai, akiknek nem kis részük volt abban, hogy a bíróság felismerte a hálózat jelentőségét és erejét, lásd Jeffrey Rosen: *Zoned Out*, New Republic 15. (1997. március 31.)
15. Az ACLU az illő kommunikációról szóló törvény kapcsán folytatott eljárás során soha nem állította kifejezetten, hogy a szűrőszoftverek segítségével megoldható a hálózaton található „illetlenség" „problémája", ám mint a későbbiekben utalok rá, perbeli képviselője a tárgyaláson érvelve hivatkozott a szűrőtechnológiákra, lásd alább a 12. jegyzetet. 1997 júniusában azonban az ACLU igen erőteljesen foglalt állást az „önkéntes" Internet-cenzúra ellen, és ettől kezdve egyértelműen ellenzi az ilyen rendszereket, lásd: http://www.aclu.org/news/n071697a.html. Az EPIC szintén kezdettől kritikus volt a szoftveres megoldásokkal szemben, lásd Amy Harmon: *A 'Technical Standard' or a Muzzle*, The New York Times, 1998. január 20. (Finance, 11. o.) (idézi David Sobel-t). A CDT azonban a PICS korai támogatói között volt, s ma is támogatja ezt a rendszert. Lásd: *Staying Out of the Net*, Newsweek, 1997. augusztus 4. Az EFF kezdeti támogató álláspontját később felváltotta a szkepszis. Vö. az Electronic Frontier Foundation jogtanácsosának az 1995-ös, a gyermekek számítógépes pornográfiától való védelméről szóló törvényjavaslat (S.892) kapcsán a Szenátus Igazságügyi Bizottsága előtt 1995. július 24-én elmondottakat („Ezért gondolom, hogy a Kongresszus akkor jár el helyesen, ha azoknak a szűrőszoftvereknek a fejlesztését támogatja, amelyek sérülésektől óvhatják meg a gyermekeinket. (...) Ez a megközelítés nem sérti az első kiegészítésből származó értékeket.") a http://www.aclu.org/congress/lg031198a.html címen elérhető, a Kongresszushoz intézett levéllel, amelyben az EFF és az ACLU az Internet-szűrést előíró szabályozással kapcsolatos elutasító álláspontját ismerteti.
16. Éppen ez volt a közelmúltban tartott Internet Online Csúcstalálkozó célja. Lásd: *http//www.kidsonline.org.* Lásd még alább a 113. jegyzetet.
17. Andrew Saphiro még erőteljesebben érvel az állami szabályozás mellett, mivel ebben az esetben az összes cenzúrát eredményező hatás felülvizsgálat tárgya lehet, lásd Saphiro, 72. jegyzet. Az érv figyelemreméltó, s feltétel nélkül támogatnám is, ha meg lennék győződve arról, hogy az illő kommunikációról szóló törvény második verziója csekély mértékben korlátozná a szólásszabadságot. Ám ebben az esetben is az a véleményem, hogy a semmi jobb, mint a valami, ám ha már valamit választanunk kell, inkább az illő kommunikációról szóló törvény legyen az, mint az állam által támogatott szűrési megoldások.

18. Egyesek talán kifogásolhatják, hogy az „árusít" szóval élek. Hiszen ingyen semmit nem „árusítanak". Lehetséges, ám szeretném megerősíteni, hogy a technológia kérdése független a kereskedelemtől. Álláspontom szerint ugyanúgy kell kezelni a kereskedelmi és a nem kereskedelmi célú árusítást.
19. A push- és pull-módok között persze nem húzható egyértelmű határvonal. Gondoljunk csak a home-shoppingra. A tévé előtt ülő polgárnak másodosztályú termékek sorát mutatják be, s ha valamelyik megtetszik neki, hívja a megadott telefonszámot. Push vagy pull? Vagy gondoljunk a kóla-automaták legújabb generációjára, melyek már nem doboz-formájúak, hanem inkább hirdetőtáblákra emlékeztetnek, sugározzák annak a terméknek az image-ét, amelyet mindenkinek akarnia kell, és szinte kérik az embert, hogy tőlük vásárolja meg ezt a terméket. Push vagy pull?
20. Eltekintve attól a jelentéktelen megkülönböztetéstől, amely a televízió ki- és bekapcsolt állapotaihoz fűződik. Nagyobb a jelentősége annak a feltételnek, hogy a fogyasztónak tv-készülék birtokában kell lennie. Ezek a feltételek valóban fennállnak, ám értekezésünk szempontjából nincs jelentőségük. A mátrix mezőit elválasztó határok nem egyértelműek, és értekezésünk céljaihoz nincs szükség arra, hogy paradigmatikus eseteket írjunk le.
21. *National Point & Coatings Association v. City of Chicago*, 45 F.3d 1124, 1126 (7th Cir. 1995)
22. Ám mindez alighanem a 21. kiegészítésből következő egyik jogkör miatt van így. Egy állami tulajdonban lévő fűszerüzlet megítélése e tekintetben jóval nehezebb volna. Vö. *State Board of Equalization v. Young's Market Co.*, 299 U.S. 59 (1936) (a szesz teljeskörű szabályozásával kapcsolatos jogkör megerősítése).
23. Lásd: *Linmark Associates Inc. v. Willingboro Twp.* 431 U.S. 85 (1997), *Clark v. Community for Creative Non-Violence*, 468 U.S. 299 (1984), *U.S. Postal Service v. Council for Greenburgh*, 453 U.S. 114 (1981), *City of Renton v. Playtime Theatres, Inc*, 475 U.S. 41 (1986)
24. Lásd például: *Roth v. United States*, 354. U.S. 476 (1957), *Paris Adult Theatre I v. Salon*, 413 U.S. 49 (1973), *Kaplan v. California*, 413 U.S. 115 (1973)
25. Ám ez nem jelenti azt, hogy az állam jogkörét semmi nem korlátozza. A *R.A.V. v. City of St. Paul*-ügyből [112 S.Ct. 2538 (1992)] például egyértelműen kiderül, hogy az állam még az „értéktelen beszéd" esetében sem érvényesíthet bizonyos szempontokat a tiltás előírásakor, lásd Elena Kagan: *The Changing Faces of First Amendment Neutrality: R.A.V. v. St. Paul, Rust v. Sullivan, and the Problem of Content-Based Underinclusion*, 1992 Sup. Ct. Rev. 29.
26. Azt, hogy mi „apellál kéjsóvár érdeklődésre", a társadalmi normák szerint kell megítélni. Lásd *Miller v. California*, 413 U.S. 15 (1973), ám mint a *Pope v. Illionis*-ügyben (481 U.S. 497 (1987) a Legfelsőbb Bíróság megállapította, nem a közösségi normák határozzák meg, hogy adott mű híján van-e minden „komoly irodalmi, művészeti, tudományos vagy politikai értéknek". Mindebből láthatóan az következne, hogy a kiskorúság állapota csak abból a szempontból lenne releváns, hogy az anyag „kéjsóvár érdeklődésre apellál"-e, abból a szempontból viszont nem, hogy hordoz-e valamely komoly „irodalmi, művészeti, tudományos vagy politikai értéket".
27. 390 U.S. 629 (1968) A *Ginsberg*-ügy helyes értelmezéséhez szükséges az azt követő esetjog ismerete is. Amint azt a legtöbb állam törvényhozása is megértette, a *Miller v. California*-ügyben (413 U.S. 15) hozott döntés annyiban módosította a *Ginsberg*-döntésben foglaltakat, hogy a három elemből álló *Miller*-tesztet immár a *Ginsberg*-ügy tárgyát jelentő beszéd minősítésekor is alkalmazni kell, lásd például a *Virginia v. American Booksellers Ass'n*, 484 U.S. 383, 387 (1988) (a tárgy egy Virginia-i törvény alkalmazása). Az *Erzoznik v. City of Jacksonville*-ügyben (422 U.S. 205 (1975) hozott döntés valószínűleg szintén enyhít a *Ginsberg*-beszéd megítélésén: egy olyan törvény, amely „mindenfajta meztelenséget" tilt, az *Erzoznik*-döntés alapján alkotmányellenesnek minősülne. A *Miller*- és a *Ginsberg*-ügyet helytelen módon kapcsolja össze Marion Hefner: *Roast Pigs and Miller-Light: Variable Obscenity in the Nineties*, 1996 U. Ill. L. Rev. 843 (1996)
28. A *Ginsberg*-ügyben szereplő törvény a „kiskorúakra ártalmas"-ként határozta meg azokat az anyagokat, amelyek „bármely formában meztelenséget, nemi tevékenységet, szexuális izgalmat vagy szado-mazochista erőszakot írnak le vagy ábrázolnak, ha (1) az anyag elsősorban a kiskorúak kéjsóvár, megbotránkoztató, illetve morbid témák iránti érdeklődésére épít, és (2) nyilvánvalóan sértő a felnőtt társadalomban azt illetően kialakult normák alapján, hogy mely anyagok valók gyermekeknek, és (3) semmiféle ellentételező társadalmi jelentősége nincs a kiskorúak számára", uo., 644. A bíróság úgy jellemezte ezt a tesztet, hogy az az obszcenitás gyermekek vonatkozásában alkalmazott tesztje.
29. A „közönséges" zónázással kapcsolatos esetek alatt a beszédhez fűződő érdekeket érintő szabályokat értem. Ezek az esetek csak egy csoportot jelentenek a zónázással kapcsolatos döntések fenntartásával végződő esetek között. E szélesebb esetcsoporttal kapcsolatban a *Schad v. Borough of Mount Ephraim*-ügyben [452 U.S. 61 (1981)] hozott döntés állított fel szabályt. Mint a Legfelsőbb Bíróság e döntésben kifejti, az alkalmazott teszt minden ügyben az érvényesített jogtól függ.
A zónázás joga nem határtalan és magától értetődő: „csak az alkotmányos korlátok között gyakorolható." *Moore v. East Cleveland*, 431 U.S. 494, 514... (1977) (Stevens bíró párhuzamos véleménye). Ebből következően bírósági felülvizsgálat tárgya lehet, s a felülvizsgálat során alkalmazott mércét leggyakrabban a megsértett vagy

fenyegetett jog, nem pedig az érvényesített jogkör vagy az adott esetben előírt korlátozás határozza meg." *Thomas v. Collins*, 323 U.S. 516, 529–530 (1945).

30. Lásd például: *City of Renton v. Playtime Theatres Inc.*, 475 U.S. 41 (1986) (a szex-szel kapcsolatos, ám nem obszcén beszéd tere a város meghatározott részére korlátozható), *Young v. American Mini Theatres, Inc.*, 427 U.S. 50 (1976) (a szex-szel kapcsolatos, ám nem obszcén beszéd a város meghatározott részén történő koncentrálódása előírásokkal tiltható), *Heffron v. International Society for Krishna Consciousness, Inc.*, 452 U.S. 640 (1981) [az általánosan érvényes megszorítások szerint a vallásos irodalom árusítása vásári pavilonokra korlátozható (zónázható)].
31. *City of Renton*, 475 U.S. 47. A bíróság hangsúlyozta, hogy a szóban forgó szabályozás igazolhatóságának alapja maga az a mód, ahogy a szabályozást a város igazolta: „a szabályozás a szabályozott beszéd tartalmára tekintet nélkül *igazolt*" volt, uo., 48.
A bíróság a *Reno v. ACLU*-ügyben hozott döntésben [117 S.Ct. 2329 (1997)] úgy foglalt állást, hogy a második típusba tartozó zónázási ügyek (az életkor alapján történő zónázás esetei) nem elemezhetők a *Renton*-ügy alapján, mivel ezekben az esetekben a szabályozás igazolása a beszédre kifejtett hatás volt, míg a *Renton*-ügy által meghatározott típusba tartozó esetekben a szabályozás igazolása nem lehet a beszédre gyakorolt hatás. Lásd uo., 2343 [idézi a *Boos v. Barry*-ügyben (485 U.S. 312, 321) (1988) született döntést („Azok a normák, amelyek középpontjában a szólásnak a közönségre gyakorolt közvetlen hatása áll", nem elemezhetők helyesen a *Renton*-ügy alapján.")],
A bíróság iránti illő tisztelet mellett sem érthetek egyet ezzel a következtetéssel. Mind a *Boos*-, mind a *Renton*-ügy tárgya a szólások olyan osztálya volt, amelyet a célközönségre tekintettel nem lehetett a tartalom alapján szabályozni. Ezeknek az ügyeknek a tárgya olyan szólás volt, amely nem minősült obszcénnek, illetve sértőnek, s a közönség mind a két esetben felnőttekből állt. A *Renton*- és a *Boos*-ügy helyes olvasata az, hogy az államnak nincs joga a tartalom alapján korlátozni a felnőttek hozzáférését a nem obszcén vagy sértő beszédhez. Ám – hacsak a két döntés mögött nem a *Ginsberg*-döntés felülvizsgálatának a szándéka húzódott meg – ez a következtetés nem zárja ki a zónázásnál alkalmazott elemzést a *Ginsberg*-típusú esetekben. Hiszen a *Ginsberg*-döntés egyértelműen fenntartja az állam azon jogkörét, hogy az a tartalom alapján korlátozhassa a kiskorúakhoz intézett beszédet. A *Ginsberg*-ügy tárgya – mint az obszcenitással kapcsolatos ügyek tárgya általában – a beszéd valamely tartalomalapú szabályozása volt, és adódna az a következtetés, hogy a *Ginsberg*- és *Renton*-döntések együttes értelmezése alapján a gyermekek tekintetében akkor is alkalmazható lenne a zónázás eseteiben alkalmazott elemzés, ha felnőttek esetében nem az. Másképpen fogalmazva: „azok a normák, amelyek középpontjában a szólásnak a közönségre gyakorolt közvetlen hatása áll", felnőttek vonatkozásában „nem elemezhetők helyesen a *Renton*-ügy alapján.", *Reno*, 117. S.Ct. 2343, ám ha a Ginsberg-ügy még mindig irányadó, gyermekek tekintetében ugyanez nem mondható el.
32. Lásd ugyancsak a *Renton*-ügyet.
33. Pontosabban „a kiskorúak védelmét szolgáló törvényeknek két szempontból is szűkre szabottaknak kell lenniük. Először, a törvény nem lehet túl széles: az állam nem tilthatja meg általános jelleggel a nagyközönség számára, hogy ilyen anyagokat olvasson vagy ilyenekhez jusson hozzá azon az alapon, hogy nem volna kívánatos, ha ezek az anyagok gyermekek szeme elé kerülnének. Másodszor, a törvény nem lehet bizonytalan." John E. Novak & Ronald D. Rotunda, Constitutional Law 16.61 §, 1205. o. (5. kiadás, 1995), idézi a *Butler v. Michigan*-ügyben született döntést, 352 U.S. 380 (1957).
34. Lásd: *Volokh*, 11. lábjegyzet.
35. Lásd: Timothy Wu: *Note, Cyberspace Sovereignity? The Internet and the International System*, 10 Harv. L. J. & Tech. 647 (1997) (A cikk leírja, hogy az állam viselkedésére vonatkozó különféle teóriák alapján mennyiben kívánják majd a kormányzatok szabályozni az Internetet.)
36. Lásd az FCC idevágó határozatait: *In the Matter of Implementation of Section 551 of the Telecommunications Act of 1996*, Federal Communications Commission, CS Docket No. 97–55, FCC 98–25 és *In the Matter of Technical Requirements to Enable Blocking of Video Programming based on Program Ratings*, Federal Communications Commission, ET Docket No. 97–206, FCC 98–36; mindkettő elérhető a *http://www.fcc.gov/vchip* címen. Lásd még J. M. Balkin: *Media Filters, V-Chip and the Foundations of Broadcast Regulation*, 1996 Duke L. J. 1131 (1996), ACLU: *Violence Chip*, a *http://www.aclu.org/library/aavchip.html* címen, valamint Kevin Saunders: *The V-Chip: Coming Up Short or Unconstitutional Overreaching?*, elérhető az Interneten az alábbi cím alatt: *http://www.wvjolt.edu/wvjolt/current/issue1/articles/sanders/ks_ftnts.htm*.
37. *FCC v. Pacifica Foundation*, 438 U.S. 726 (1978)
38. *Gibbons v. Ogden*, 22 U.S. (9 Wheat) 1 (1824)
39. Lásd például Lawrence Lessig: *Translating Federalism: United States v. Lopez*, 1995 SUP. CT. REV. 125. (1995)
40. Lásd a főszöveg 21. lábjegyzetre utaló részét.
41. A Legfelsőbb Bíróság nem ismerte el a Kongresszus azon jogkörét, hogy a „Ginsberg-beszédet" az egész országra nézve szabályozza, s nyilvánvaló, hogy ha elismerte volna, akkor a tesztet szigorítani kellett volna, hogy megfeleljen a Miller-döntésnek (lásd a 27. lábjegyzetet). A továbbiakban azonban feltételezem, hogy az ilyen szabályozás valamely formáját a bíróság mégis elismeri, annak ellenére, hogy a „közösségi normákkal" kapcsolatos követelmény miatt az igen összetett kérdéseket vetne fel.

42. Lásd például Andrew L. Shapiro: Speech on the Line, The Nation, 1997. július 21., elérhető a http://www.TheNation.com/issue/970721/0721shap.htm címen.
43. Reno v. ACLU, 117 S.Ct. 2329 (1997)
44. Nincs szándékomban bármely meghatározott törvényjavaslat mellett kiállni: a jelenleg ismeretesek között nincs olyan, amely megfelelne a továbbiakban ismertetett követelményeknek. (Lásd még az 56. lábjegyzetet.)
45. 47 U.S.C.A. 225(e)(5)(A) §
46. Bár a törvény részletes szabályokat e tárgyban nem tartalmaz, a fenti követelményeknek pedig elvben a szűrőrendszerek is megfelelnek, a szövegezéshez illő megoldás a hozzáférésnek a személyazonosság alapján történő megtagadása.
47. Tudatában vagyok annak, hogy ezt az ügyet sokan nem tartják zónázással kapcsolatos ügynek, és remélem, hogy látható: én sem tartom a „közönséges" zónázás egy esetének. (Lásd a 29. lábjegyzetet.) Ám attól függetlenül, hogy közönséges zónázással állunk-e szemben, vagy sem, van egy közös jellemvonása az ilyen esetekkel. Ez pedig az, hogy az állam meghatározott korlátok közé szorítja a beszéd valamely válfaját, hogy így meghatározott személyeket távoltartson attól. A korlátok egyik esetben az életkorhoz kötődnek, a másikban földrajzilag vonhatók meg, s más a két esetben érvényesített korlátozás tartalma is. A kérdés jobb megértését azonban a hasonlóságok kiemelése segíti elő.
48. Jelenleg azonban az életkorellenőrző rendszerek nagy része igen hasonló módon működik. Általában a hitelkártya-birtoklás alapján ellenőrzik az életkort, bár egyes esetekben a jogosítvány másolata is elküldhető. Miután ellenőrizték az ügyfél életkorát, s az kifizette a szolgáltatás díját, azonosítót bocsátanak az ügyfél rendelkezésére, amely egyben bizonyos szex-site-okhoz is hozzáférést nyújt. Az életkorigazolást végző rendszerek üzemeltetői arra törekszenek, hogy az általuk kibocsátott azonosítóval minél több site legyen elérhető, egyesek magukat úgy reklámozzák, hogy azonosítójuk „univerzális" elérést biztosít. Az írás idején a Yahoo katalógusában 21 életkorellenőrző rendszer szerepelt.
49. Meglepő, hogy a Reno-döntésben a Legfelsőbb Bíróság a „hatékony" szót úgy értelmezte, mint amely túlságosan nagy követelményeket ró a szolgáltatókra. Nem világos, hogy a törvény megsemmisítése helyett miért nem értelmezi a bíróság az „elvárható, hatékony és alkalmas" fordulatot a gondatlanság tesztjeként.
50. Németországban olyan törvényt fogadtak el, amelynek értelmében az Internet-szolgáltatók akkor felelnek az általuk közzétett illegális tartalomért, ha (1) tudnak a tartalomról és (2) nem élnek azokkal az elvárható és technikailag kivihető eljárásokkal, amelyekkel megakadályozhatnák a hozzáférést. Lásd: Germany to Enforce Child-Friendly Internet, Chi. Trib. 1997. július 5. 4, a német információs és kommunikációs szolgáltatásokról szóló törvényről: http://www.iukdg.de, angol nyelven: http://www.iid.de/rahmen/iukdge.html.
51. Elég, ha csak két példát említek. Az ACLU v. Reno-ügyet tárgyaló bíróság 96. ténymegállapítása szerint „azok a tartalomszolgáltatók, akik a nagy kereskedelmi online szolgáltatók (AOL, CompuServe) segítségével publikálnak a World Wide Web-en, nem használhatnak cgi-script segítségével működő életkorellenőrzési rendszert, mert ezen online-szolgáltatók nem bocsátanak előfizetőik rendelkezésére olyan szerveroldali szoftvert, amely képes volna cgi-scriptek kezelésére." ACLU v. Reno, 929 F. Supp 824, 845 (1996). Vajon miért? Nem különösebben nehéz olyan szoftverre szert tenni, amelyek mellett használhatók a cgi-scriptek. Hasonló a helyzet az életkorellenőrzés kérdését tekintve is. A 90. megállapítás szerint „Nincs hatékony eljárás azon felhasználó személyazonosságának és életkorának a meghatározására, aki valamely anyagot hírcsoporton keresztül ér el." Ez megint csak a szoftveren múlik. A Network News Transfer Protocol (NNTP) fejlődése elérhetővé tette az ellenőrzésnek ezt a módját. Bár az NNTP „hivatalos" leírásában azonosító parancs valóban nem szerepel, az NNTP főbb implementációi kiterjesztésként tartalmazzák az AUTHINFO USER/PASS parancsot (az azonosító parancs „szabványos üzenetcsere révén ellenőrzi a felhasználó jogosultságait és személyazonosságát").
Ráadásul a legtöbb news-kliens, a Microsoft és a Netscape kliensek is ismernek valamilyen autentifikáló parancsot. Az Imagina Corporation például olyan NNTP-szervert kínál, amely lehetőséget ad a személyazonosság ellenőrzésére, és éppen a közelmúltban jelentette be, hogy rövidesen olyan szűrőrendszereket is forgalmaz majd, amelyek segítségével ellenőrizhető a szerveren elérhető tartalom. (Béta-tesztelőket toborzó levelében az Imagina azt írja: „Mint Newsstand-felhasználónak és az Imagina megbecsült ügyfelének azt a lehetőséget kínáljuk fel Önnek, hogy megismerhesse azt az új szolgáltatást, amelynek a segítségével a Newsstand-adminisztrátor szűrheti az üzenetek tartalmát! Nem kell többet aggódnia a nemkívánatos szavak, képek, a spam, vagy bármely más, a Usenet-en található nem megfelelő tartalom miatt, melyeket nem szeretne az Ön Newsstand-szerverén látni!". S végül, az IETF (Internet Engineering Task Force) legújabb (1998. márciusi) NNTP-szabványtervezete már tartalmazza az AUTHINFO standard azonosító parancsot., lásd Stan Barber: Internet Draft, Network News Transfer Protocol (1998. március), elérhető az ftp://ftp.ietf.org/Internet-drafts/draft-ietf-nntpext-base-04.txt címen. („Az AUTHINFO információt nyújt a szerver részére a szerver felhasználójának kilétéről. A kliensnek minden esetben meg KELL adnia ezt az információt, amikor annak megadását a szerver kéri.") Tehát az ACLU v. Reno-ügyben tett 90. megállapítás a

Reno v. ACLU-ügyben hozott döntés közzététele idején mind általában, mind a technika vonatkozásában hamis volt. Általában az NNTP protokoll azonosítási parancsával kapcsolatban lásd az IETF munkacsoportjának az NNTP-ről folytatott eszmecseréjét, amelynek archívuma a http://www.academ.com/academ/nntp/ietf címen érhető el.

52. E személyazonosítók a magánszféra védelme szempontjából sokkal előnyösebbek, mint a valós világban használt igazolványok, ugyanis egy álnév használóját is azonosíthatják, így leginkább a rendszámtáblához hasonlíthatóak, amely szintén személyazonosítás nélkül azonosít.
53. Az általam tárgyalt azonosítóknál a személyazonosságot hitelt érdemlőbb módon tanúsító digitális igazolványok ára 20$-ig terjed, ám néhol ingyenesen is beszerezhető. Vö. Web/Digital Certificates, http://www.webreference.com/ecommerce/digital.html. Az BelSin, egy Európa területén működő igazoló hatóság például 750 belga frank, vagyis 20 $ ellenében bocsát ki igazolványt.
54. A digitális igazolványok segítségével történő azonosítás a következőképpen működik: az igazolványt egy „igazoló hatóság" bocsátja ki. Az igazoló hatóság meggyőződik arról, hogy a személy valóban az, akinek mondja magát, ezután bocsátja ki az igazolványt, ami pusztán ezt a tényt tanúsítja. A digitális igazolványok hitelességét a használt titkosítási eljárások szavatolják. Erről a kérdésről általában: Information Security Committee, Section of Science and Technology, American Bar Association, Digital Signatures Guidelines: Legal Infrastructure for Certification Authorities and Electronic Commerce (1996), elérhető a http://www.albanet.org/scitech/ec/isc/dsgfree címen.
55. A bíróság szerint például „az Internet nem olyan mértékben „átható", mint a rádió vagy a televízió. A kerületi bíróság kifejezetten azt állapította meg, hogy „az Interneten továbbított közlések nem „törnek be" senki otthonába, és nem jelennek meg hívatlanul senki számítógépes képernyőjén." Reno, 117 S. Ct. 2343. Ez bizonyára igaz az Internet akkori állapotát tekintve, ám a push-technológiák terjedése arra mutat, hogy a hálózatnak nem kell szükségszerűen ilyennek lennie. Egy másik példa: „A kerületi bíróság feltétel nélkül azt állapította meg, hogy „nincs hatékony mód azon felhasználó kilétének vagy életkorának a meghatározására, aki e-mailen, levelezőlistán, hírcsoportokon vagy chat-room-okon keresztül ér el anyagot". Ám ahogyan arra az 51. lábjegyzetben utaltunk, a piacon már elérhetőek az e célra fejlesztett szoftverek.
56. Az általános tiltást ebben az esetben álláspontom szerint nincs ok büntetőjogi tilalomként előírni, s egy büntetőtörvénnyel járó fenyegetés nyilvánvalóan sokkal nagyobb a szükségesnél. Köszönöm Mike Godwin-nak, hogy az értekezés egy korábbi változatát olvasva hiányolta e kérdés megfelelő tárgyalását, s köszönöm, hogy rámutatott több más hibára is, amelyet szégyellek beismerni.
57. A Ginsberg-beszéd fogalmának ebben az esetben is a közösségi értékek figyelembevételével lehetne helyi értelmezést adni. Lásd: Ginsberg, 390 U.S. 629.
58. Az irodalomban gyakran találkozni azzal a feltevéssel, hogy az üzleti célú és a nem üzleti célú beszéd megkülönböztetése ebben az esetben jelentőséggel bír. A Ginsberg-ügy tárgya csak az üzleti célú beszéd volt. Általában azt gondolom, hogy szűk hatókörű törvényt hozni érdemesebb, mint széleset, ám nem vagyok meggyőződve arról, hogy az üzleti és a nem üzleti beszéd megkülönböztetésének bármilyen alkotmányos jelentősége volna. A valós térben a pornográfiát csak üzleti alapon terjesztik, mert a valós világban a pornográfia sok pénzbe kerül. Ám ebből nem következik, hogy a valós térben található pornó szabályozásának lehetősége annak üzleti jellegétől függne: ha egy jótékonysági szervezet adná ki a Hustler magazint, a város elöljáróságának ugyanúgy joga lenne szabályozni ezt a tevékenységet, mint a vegyeskereskedések működését; ha a Hustler ingyenes automatákat állítana fel Kaliforniában, az nem befolyásolná Kalifornia jogát arra, hogy a Crawford-ügyben kifejtettek szerint szabályozhassa az automaták működtetését. Lásd: Crawford v. Lungren, 96 F.3d 380 (9th Cir. 1996).
59. Vö. Utah állam digitális aláírásokról szóló törvényét (Utah Digital Signature Statute), http://www.commerce.stat.ut.us/web/commerce/digsig/dsmain.htm az ABA irányelveivel, http://www.abanet.org/scitech/ec/isc/dsgfree.html.
60. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ezen rendszereknek egyáltalán ne lenne korlátozó hatásuk. Minden olyan megoldás, amely a beszélőre irányul, s szankciókat helyez kilátásba, természeténél fogva jobban korlátozza a szólásszabadságot, mint a szűréssel operáló megoldások. A büntetéstől való félelem drámai módon csökkentheti a beszédre való hajlandóságot, különösen olyan esetben, ha a korlátozható szólások köre nem egyértelműen kijelölt. Az elképzelt törvény két módon próbálja kiküszöbölni ezt a hatást: a hozzáférés megakadályozása viszonylag alacsony költségek mellett történhetne, s annak elmulasztása nem járhatna büntetőszankcióval. Ezek azonban nem túl erős biztosítékok, könnyen lehet, hogy nem volnának elegendők a törvény alkotmányosságához. Nem tárgyalom azt a kérdést, hogy a beszélőre épülő rendszerek vannak-e olyan hatékonyak, mint a szűrés módszerét használó rendszerek, s így minősülhetnek-e ugyanazon cél elérését szolgáló kevésbé korlátozó eszköznek. Volokh professzor szerint az azonosításra épülő rendszerek természetüknél fogva kevésbé hatékonyak, mert bárki könnyen kivonhatja magát alóluk, lásd Volokh 11. jegyzetben idézett művét, 33. o. 7. jegy-

zet. Ezzel az állítással ugyan nem értek egyet, ám ha hozzátesszük, hogy sok site külföldön található, s így nem érvényes rá az amerikai szabályozás, esetleg mégis arra a következtetésre juthatunk, hogy a hozzáférésnek kötelező azonosítással való korlátozása nem olyan hatékony, mint a szűrést használó megoldások. Álláspontom szerint azonban a csekély mértékben kisebb hatékonyságot ellensúlyozza a teljeskörű szűrés lehetőségének kizárása.

61. Technikai nézőpontból a hozzáférés azonosítás alapján történő engedélyezése is egyfajta szűrésre épülő megoldás. Minden ilyen megoldás bizonyos adatok vizsgálata alapján engedélyez vagy nem engedélyez valamely tranzakciót. Ám a fenti megkülönböztetést nem technikai nézőpontból teszem. Azt a különbséget szeretném megvilágítani, amely a hozzáférésnek a személyazonosság alapján történő tiltása és a hozzáférésnek a tartalom alapján történő tiltása között áll fenn. E téma korai, kitűnő elemzését nyújtja Jonathan Weinberg: *Rating the Net*, 19 Comment 453 (1997). Weinberg elemzésének központjában a minősítéssel járó költségek és hasznok egybevetése áll, míg én a magam elemzése során azt állítom a középpontba, hogy kinek biztosítja a döntési lehetőséget az adott technológia.
62. Ilyen például a SurfWatch.
63. A CyberPatrol esetében 16 kategória szerint végezhető az ellenőrzés.
64. A SafeSurf által használt 11 kategória között szerepel e kettő.
65. A Cybersitter cég egyes jelentések szerint perrel fenyegette meg egy cenzúraellenes csoport alapítóját, amiért az jogtalanul szerezte meg a program által tiltott site-ok listáját, lásd http://www.mit.edu:8001/activities/safe/safe/safe/labeling/901.html.
66. Jonathan Weinberg: *Rating the Net*, 19 Hastings Communications and Entertainment Law Journal (Comment) 453, 460 (1997)
67. Lásd például: Weinberg 56. jegyzetben idézett munkáját.
68. A történeteket ismerteti Declan McCullagh: *Jacking in from the Keys to the Kingdom Port*, http://www.eff.org/pub/Publications/Declan_McCullagh/cwd.keys.to.the.kingdom.0796.article.
69. Weinberg 56. jegyzetben idézett műve, 461 o.
70. Az, hogy site-ok elérése ilyen könnyen megakadályozható, annak a következménye, hogy a tiltást nem a közösség érvényesíti, hanem a magánszféra. Ha ez a rendszer a kormányzat által előírt cenzúrát szolgálná, akkor természetesen minden olyan döntés, amellyel valamely site-ot kizárnának az elérhető körből, bírósági felülvizsgálat tárgya lehetne. Ám egy magáncég döntésével kapcsolatban ez az eljárás nem követhető. Ez egyeseket olyan – elképzelhető, hogy helyes – javaslatok megfogalmazására ösztönzött, amelyek szerint a szólásszabadságért küzdő aktivistáknak azt kellene támogatniuk, hogy kizárólag a kormányzat írhasson elő szűrést, mert így legalább a szűréssel kapcsolatos döntések alkotmányossági felülvizsgálatát biztosítani lehetne. Vö. pédául: Andrew Shapiro: *The Danger of Private Cybercops,* New York Times, 1997. dec. 4., A31.
71. Lásd Weinberg 56. jegyzetben idézett munkáját.
72. Lásd például a Loudoun County által hozott ilyen intézkedéssel kapcsolatos pert. Azok a megyék és könyvtárak, amelyek foglalkoztak a kérdéssel, igen különböző megoldásokat választottak: egyesek egyáltalán nem tiltottak le site-okat (Fairfax County, Chicago), mások a gyermekek számára külön számítógépeket jelöltek ki, illetve olyan monitorszűrőket szereltek fel, amelyek segítségével csak a gépet használó felhasználó látja a képernyőt (Sonoma County), csak az ismertebb kemény pornográfiát tartalmazó oldalakat tiltották le (Orange County), illetve teljeskörűen alkalmazni kezdték az elérést korlátozó szoftvereket (Loudoun County). A könyvtárak többsége nem foglalkozott a kérdéssel, per jelenleg csak Loudoun County ellen van folyamatban.
73. A Virginia-i Loudoun County részben a szexuális zaklatásról szóló rendelkezések általa követett értelmezése miatt tett így – ennek alapján „ellenséges környezet" jön létre, ha a látogató számára engedélyezik a könyvtárban pornográf anyagok megtekintését. Álláspontom szerint ez a szexuális zaklatás jogának hibás alkalmazása. Én is úgy vélem, hogy a pornográfia fogyasztása bizonyos esetben megvalósíthat szexuális zaklatást, ám a könyvtár nem ilyen környezet.
74. Nem tárgyalom az iskolai könyvtárak egészen különálló problémakörét, lásd *Board of Education v. Pico*, 457 U.S. 853, 871–872 (1982).
75. A Santa Clara Library's System Board például a közelmúltban szűrőrendszert telepített a könyvtár gyermekeket szolgáló részében, ám nem telepítette a rendszert a könyvtár összes gépére.
76. Ugyanakkor Bruce Ennis-nek, az ALA jogi képviselőjének a Legfelsőbb Bíróság előtt tett nyilatkozata értelmezhető e rendszerek melletti érvelésként is. (Lásd a 12. jegyzetet.)
77. Ez nem minden esetben van így. A negyedik kiegészítés vonatkozásában például a tulajdonnal kapcsolatos régi szabályok nehezen voltak alkalmazhatók az elektronikus kommunikáció új körülményei között, lásd *Olmstead v. United States*, 227 U.S. 438 (1928).
78. Lásd Susan Essoyan: *Librarians: Shelve Privatization Plan*, Portland Oregonian (1997. május 18.).
79. A *Loudoun v. Board of Trustees of the Loudoun County Library*-ügyben benyújtott keresetlevél szerint jelenleg a könyvtárak 60%-ának van internet-kapcsolata (1996-ban az arány még csak 28% volt); az Egyesült Államok háztartásainak 45%-áról mondható el, hogy annak valamelyik tagja a megelőző hónapban közkönyvtárba látoga-

tott, lásd a keresetlevél 50. és 51. szakaszait (Case No. 97–2049–A (E.D. Va.), Proposed Complaint for Declaratory and Injunction Relief).

80. David G. Post: *Anarchy, State and the Internet: An Essay on Law-Making in Cyberspace*, 1995 J. Online L. art. 3. (1995)
81. John Gilmore-nak tulajdonítják a mondást.
82. Lásd: Nicholas Negroponte: Being Digital, 18. o. (1993)
83. A PICS hívei szerint a rendszer „vertikálisan" semleges: nem részesíti előnyben a felülről történő szűrést. Ám ez csak részben igaz. A rendszer feltételezi azt, hogy a piac minősítő szolgálatokat hív majd életre, s minősítő szolgálatokkal kapcsolatban azt feltételezi, hogy azok bármely magánszemélynél olcsóbban lesznek képesek elvégezni a minősítést. A minősítéssel járó költségek így csökkenni fognak, ami véleményem szerint arra vezet majd, hogy még többen fognak minősíteni. A technológia, az architektúra önmagában semleges, ám ha azokkal a piaci mechanizmusokkal együtt szemléljük, amelyeket ösztönöz, akkor nem az. (Lásd a főszövegnek a 92–94. jegyzetekre utaló részét.)
84. Ebben a szakaszban Sandra Batista gondolatmenetét követem; Content Regulation in the Internet Architecture (kézirat, 1998).
85. Az „első kiegészítés szempontjából" felvethető aggályokat külön kérdésként a következő szakaszban tárgyalom. A két kérdés között különbség van: a „szólásszabadság szempontja" az a szempont, amely a szólásszabadsághoz fűződő alkotmányos érdekeket tekinti, az „első kiegészítéssel kapcsolatos szemponton" pedig az első kiegészítés által előírt meghatározott alkotmányos korlátok szempontjából történő vizsgálódást értem; ez utóbbi korlátok elvben a „szólásszabadság szempontja" által meghatározott célok elérését szolgálják. A két szempont tehát nem ugyanaz. Tekintsünk egy analógiát. A cél az, hogy az emberek békésen élvezzék otthonuk nyugalmát, s ezt a célt szolgálják a birtokvédelemmel kapcsolatos jogintézmények. Bármely behatolás esetén tehát két kérdést tehetünk fel: sérti-e a cselekmény azt, amit általában célként megfogalmaztunk, illetve sérti-e a birtokvédelem jogának különös előírásait. Bizonyos cselekmények – például zene hallgatása nagy hangerő mellett – egyértelműen az általános cél ellen hatnak (hiszen nem lehet például aludni), ám egyértelmű az is, hogy [az amerikai jog szerint] nem sértik a különös előírásokat, mivel a zene nem „halad át" az ingatlanon, amelyre a tulajdonost megilleti a birtokvédelem.
86. Lásd az értekezés befejező szakaszát.
87. Lásd például a Net Shepherd PICS-kompatibilis minősítőrendszerét az alábbi címen: http://www.netshepherd.com/Solutions/search/search.htm
88. Lásd Weinberg 56. jegyzetben idézett munkáját, 108. jegyzet.
89. Egyes kormányzatok esetleg olyan anyagok elérését kívánják majd korlátozni, amelyek közlése saját joguk szerint illegális, ám más országok joga szerint megengedett.
90. Michael Fromkin, aki mindig hűen képviseli a tudományos alaposság szempontjait, azt a rá jellemző ellenvetést tette, hogy nem támasztottam alá: az általam támadott architektúra ténylegesen szabvánnyá válik majd. Ez valóban így van. Ám célom nem az, hogy jósoljak. A célom az, hogy felvázoljam azon architektúrák következményeit, amelyeket a szólásszabadság barátai támogatnak. Az általam bemutatott veszély persze bizonyos empirikus tények függvénye: alkalmazzák-e majd a PICS-t, kialakulnak-e a minősítő rendszerek, stb. Ám előbb meg kell értenünk, miben áll a veszély, hogy utána figyelemmel kísérhessük e tények alakulását.
91. Lásd Brian McWilliams: Netscape Adds Content-Filtering to Browser PC, World News Radio, 1998. március 26.
92. Az aggályok szerint a címkézés előírása sértené a „szólástól való teljes tartózkodás" első kiegészítésen alapuló jogát, *Wooley v. Maryland*, 430 U.S. 705 (1977). Mint a Legfelsőbb Bíróság a *Riley v. National Federation of the Blind of North Carolina* ügyet lezáró döntésben (487 U.S. 781, 795) megfogalmazta: „Ha olyan szólást tesznek kötelezővé, amelybe a beszélő az előírás híján nem bocsátkozna, akkor ez szükségképpen módosítja a beszéd tartalmát. Az ilyen előírást a beszéd tartalomalapú korlátozásának tekintjük." Azonban lásd: Chris Kelly: *The Spectre of a „Wired Nation": Denver Area Educational Telecommunications Consortium v. FCC and First Amendment Analysis in Cyberspace*, 10 Harv. L. J. & Tech. 559 (1997). (Állítása szerint a kényszerű valószínűleg alkotmányos.); *Meese v. Keene*, 481 U.S. 480 („A törvény [amely bizonyos filmek címkézését írja elő] nem nehezíti meg a védett kifejezések használatát.")
93. A piac szereplői „minősítő szolgálatok" lesznek. Lásd: Rating Services and Rating Systems (and their Machine Readable Descriptions).
94. A Net Shepherd például olyan „címkéző szolgálat" létrehozását tervezi, amely az általa már elvégzett web-site-minősítéseken alapulna. Sajtóközleménye szerint „a Net Shepherd saját minősítő technológiája segítségével hatékony, új, PICS-kompatibilis címkéző szolgálatot fog létrehozni. Az új szolgáltatás egyesíti majd a LookSmart [keresőrendszer] minőségi web-siteokat tartalmazó online adatbázisát és a Net Shepherd egyre bővülő, minősített és kategóriákba sorolt angol nyelvű site-okat tartalmazó adatbázisát." A Net Shepherd hosszú távú célja saját állítása szerint az, hogy az Internet-felhasználók számára sok és sokféle címkézőszolgálatot tegyen elérhetővé, amelyek a lehető legnagyobb számú közösségi normát, véleményt és hitet tükrözik. A Net Shepherd World's Opinion adatbázisa mellett immár a LookSmart igen sok kategóriát ismerő adatbázisa is elérhető, és a

közeljövőben tervezzük a fundamentalista keresztények (Fundamentalist Christian elnevezésű) valamint az arab közösség számára kialakított (Arab World elnevezésű) minősítő szolgálatok megindítását. (Net Shepherd sajtóközlemény, 1997. szeptember 10.)

95. Tajvan például már megkezdte egy olyan megoldás vizsgálatát, amelynek keretében minden helyi szolgáltató (ISP) az állam által támogatott PICS-szűrőt lenne köteles telepíteni. Nem kétséges, hogy a cenzúrára irányuló akarat nem olyan erős Tajvanban, hogy támogassák a tervet, ha az összes hálózati anyag minősítését helyileg kell elvégezni. Ám ha a tajvani államnak módja van a mások által adott minősítésekre támaszkodni, akkor láthatóan szívesen alkalmazna egy ilyen rendszert. Az országok ezen csoportját tekintve aggódok igazán: ezek az államok nem kezdenének szűrni, ám most, hogy a PICS rendelkezésre áll, kedvet kaphatnak erre.
96. Lásd: Mike Godwin: *Don't Blame the Tools*, 5.10 Wired, 1997. október.
97. Az eljárás legnyilvánvalóbb előnye, hogy segítheti a magánszféra védelmét. Mivel a rendszer tulajdonképp bizonyos állítások ellenőrzését teszi lehetővé, ellenőrizhető általa az is, hogy egy adott site ad-e a magánszféra védelmére – ehhez csak egy ilyen site-okról összeállított lista szükséges. Ezután a böngésző nem engedi majd, hogy olyan site-okra tévedjek, ahol nem tisztelik a magánszférámat.
98. Mint mások leírták, különbség van a szűkre szabottság szempontjából a tartalomsemleges, illetve a tartalomalapú szabályozásokkal szemben érvényesített követelmények között. Az előbbi esetben a követelmények nem olyan szigorúak, mint az utóbbiban, lásd Eugene Volokh: *Freedom Of Speech, Permissible Tailoring and Transcending Strict Scrutiny*, 144 U. Pa. L. Rev. 2417, 2421 n.29. (1996). Mint alább kifejtem, a PICS véleményem szerint a kevésbé szigorú követelményeknek sem felel meg.
99. Ezen a ponton feltételezésekbe bocsátkozom az architekturális változás következményeit illetően – elismerem, hogy a leírtak igazolása hiányzik. Leginkább a „hálózatban érvényesülő hatások" lehetősége indokolja a félelmet. (Lásd: Mark A. Lemley–David McGowan: *Legal Implications of Network Economic Effects*, 86 CAL. L. REV. Megjelenik 1998 májusában.)
100. Lásd például: *Ward v. Rock Against Racism*, 491 U.S. 781, 797 (1989).
101. 463 U.S. 60 (1983)
102. 381 U.S. 301 (1965)
103. Később született döntések álláspontom szerint helytelenül korlátozták a Lamont-ügyben született megállapítás érvényét. A *Meese v. Keene*-ügyben született döntés [481 U.S. 465 (1987)] fenntartott egy, a „politikai üzeneteket" tartalmazó külföldi mozifilmek címkézését előíró rendelkezést, s az állásfoglalást úgy határolta el a *Lamont*-döntéstől, hogy ez utóbbi „az anyagok fizikai értelemben történő visszatartására" vonatkozott, uo. 480. Lásd még: *Block v. Meese*, 793 F.2d 1303, 1311 (D. C. Cir. 1986) (A Lamont-ügy csak akkor irányadó, ha a hozzáférés feltétele „valamely hivatalos cselekmény".) Ha a döntés valóban ilyen megszorítóan értelmezendő, akkor nem alkalmazható a PICS-szel kapcsolatos érvelésem során. Álláspontom szerint nem feltétlenül helyes az az olvasat, amely szerint a döntés által megfogalmazott elv érvényességi köre ennyire szűk, vö. *Keene*, 481 U.S. 489 (Blackmun bíró különvéleménye).
104. Lásd például: *Moser v. FCC*, 36 F.3d 1303, 1311 (D. C. Cir. 1986) („mód, hely, idő" szerinti korlátozásként tart fenn egy törvényt, amely tiltja a telefonon keresztül végzett marketingtevékenységet automatizáló berendezéseknek a másik fél előzetes és kifejezett beleegyezése nélkül történő használatát – a kormányzati érdek a „magánlakás sérthetetlensége").
105. Lásd például az *Upper Midwest Booksellers Assoc. v. City of Minneapolis*, 780 F.3d 1389 (4th Cir. 1986), és az *M. S. News v. Casado*, 721 F.2d 1281 (10th Cir. 1982) ügyet (fenntart egy olyan rendelkezést, amely a kiskorúak tekintetében obszcén folyóiratokat azok címlapját eltakaró újságostartókba kell helyezni).
106. 397 U.S. 728 (1970)
107. Lásd *Reno*, 117 S.Ct. 2342.
108. Lásd még a *Martin v. City of Struthers*-ügyben hozott döntést [319 U.S. 141 (1943)], amelyben a Legfelsőbb Bíróság különbséget tett a között, hogy a polgár a maga eszközeivel, illetve az állam jogi eszközökkel akadályozza a vigécek tevékenységét. A jogszabállyal a kormányzat megengedhetetlenül avatkozott be az adásvétellel kapcsolatos döntés meghozatalába, ugyanakkor a polgár akaratának az állam által történő érvényesítése megengedhetőnek minősült, lásd még *City of Watseka v. Illinois Public Action*, 478 U.S. 1048 (1987) (White bíró különvéleménye az ügy tárgyalásának elutasításával kapcsolatban – álláspontja szerint a vigécek tevékenységét meghatározott napszakokban tiltó törvény helyénvaló módon védte a magánszférát), de lásd a *Bread v. Alexandria* (341 U.S. 622 (1951) ügyben hozott döntést.
109. Az aggályok szerint a címkézés előírása sértené a „szólástól való teljes tartózkodás" első kiegészítésen alapuló jogát, *Wooley v. Maryland*, 430 U.S. 705 (1977). Mint a Legfelsőbb Bíróság a *Riley v. National Federation of the Blind of North Carolina*-ügyet lezáró döntésében (487 U.S. 781, 795) megfogalmazta: „Ha olyan szólást tesznek kötelezővé, amelybe a beszélő az előírás híján nem bocsátkozna, akkor ez szükségképpen módosítja a beszéd tartalmát. Az ilyen előírást a beszéd tartalomalapú korlátozásának tekintjük." Azonban lásd: Chris

Kelly: *The Spectre of a „Wired Nation": Denver Area Educational Telecommunications Consortium v. FCC and First Amendment Analysis in Cyberspace*, 10 Harv. L. J. & Tech. 559 (1997) (Állítása szerint a kényszerű valószínűleg alkotmányos.); *Meese v. Keene*, 481 U.S. 480 („A törvény [amely bizonyos filmek címkézését írja elő] nem nehezíti meg a védett kifejezések használatát.")

110. Tim Wu példája.

111. Clinton elnök szerint például: „Ahhoz, hogy ezek az ellenőrző mechanizmusok igazán hatékonyan működhessenek, minden Internet-site-ot ösztönöznünk kell arra, hogy akár elérhetők oldalain fiatalok számára ártalmas anyagok, akár nem, végezze el azok címkézését...", lásd *Remarks By The President At Event On The E-Chip For The Internet*, A Fehér Ház sajtóközleménye, 1997. július 6. A közigazgatás részéről megnyilvánuló nyomás azonban a mai megítélés szerint nem minősül állami intézkedésnek. Lásd még: Laurence Tribe: American Constitutional Law, 804, 12-14. § (2. kiadás, 1988) (a „Distinguishing Government's Addition of its Own Voice From Government's Silencing of Others" c. szakasz.)

112. Az újabb keletű esetek közül a leginkább hasonló módon a *Denver Area Educ. Telecom. Consortium v. FCC*-ügy (116 S.Ct. 2374 (1996)) veti fel az állami intézkedés mibenlétének a kérdését. Az ügy tárgya olyan törvényi rendelkezés volt, amely kábeltelevízió-hálózatok üzemeltetőinek azt engedélyezte, hogy az általuk bérbeadott csatornákon tiltsák az „illetlen" műsorok továbbítását. Az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a rendelkezés nem sérti az első kiegészítést, mert az engedélyezés nem minősül „állami intézkedésnek", uo. 2382. A Legfelsőbb Bíróság visszautasította az érvelést. A bíróság egyetértett azzal, hogy általános esetben az engedély valóban nem feltétlenül valósít meg állami intézkedést, ám abban az esetben, ha „a megengedő norma *ténylegesen* a szólásszabadságot „csorbítja", akkor állami intézkedésnek minősül. Az állami intézkedés tanát a személyazonosság felfedése nélkül történő olvasás jogával kapcsolatban dolgozza ki igen részletesen Julie E. Cohen: *A Right to Read Anonymously: A Closer Look at „Copyright Management" in Cyberspace*, 28 Conn. L. Rev. 981 1019–30 (1996).

113. Ez a téma természetesen már kezdettől hangsúlyosan van jelen a cybertérről való gondolkodásban. Mitch Kapor korán felismerte a gondolat jelentőségét, s a következtetéseket levonva a beszéd helyett inkább cselekedni kezdett: *The Software Design Manifesto*, http://www.kei.com/homepages/mkapor/Software_Design_Manifesto.html; *A Note on the Politics of Privacy and Infrastructure*, http://www.icg.stwing.upenn.edu/cis590/reading.045.html. A cybertérben neki tulajdonítják azt a mondást, amely szerint „az architektúra nem más, mint politika". Lásd: http://www.cs.yorku.ca/ ~peter/4631/quotes.html. Ugyanerről bővebben és tudományos igényű feldolgozás: William J. Mitchell: City of Bits (1995).